

Stockholms universitet
Institutionen för socialt arbete
Socionomprogrammet Allmänna inriktningen
VT2011

”Jag tror att våra ord är ingenting”

Om hur ungdomar som deltagit i upplopp beskriver sina
livsvillkor, bakgrunden till upplopp samt använder hiphop
som symboliskt motstånd

Författare: David Pålsson
Handledare: Thomas Öhlund

Tack till min grindvakt som plöjde vägen för mig när jag befann mig i en återvändsgränd. Utan dig, inga intervjuer! Ett ännu större tack går till de ungdomar som varmt tog emot mig och lät sig intervjuas. Vår bekantskap gjorde uppsatsarbetet värt varje möda! Ett tack också till Thomas, min handledare, som bidragit med lust, kunskap och en smula ”anarki” mitt i all formalia. Sist, men inte minst, ett tack till min ansjovis.

”Jag tror att våra ord är ingenting” – Om hur ungdomar som deltagit i upplopp beskriver sina livsvillkor, bakgrunden till upplopp samt använder hiphop som symboliskt motstånd

Författare: David Pålsson

ABSTRACT

The aim of this study is to describe and analyse how young men who have participated in a riot describe their life-situations regarding to their relations to the police, their neighbourhood, employment, the background to the riots and how they use hip-hop as a resistance to subordination. The study is conducted through three semi-structured qualitative group interviews and to some extent field studies. The theoretical points of departure are Slavoj Zizeks theory of violence, which is divided into subjective, symbolic and systemic violence, and subcultural theory. The results of the study show that the young men in their daily life are exposed to by both systemic and symbolic violence, feel secure within their neighbourhood and find themselves harassed by the police. A major finding is that the riot primarily can be understood as an act to get society conscious of their situations, while they found themselves marginalised, lacking employment and youth club. Another finding is that the hip-hop-group “Kartellen” describes how the young men experience their life-situations and that they e.g. are used as a “resistance through ritual” and to get society aware of their life conditions.

Keywords: Riot, territorial stigmatization, symbolic violence, systemic violence, subjective violence, subculture, resistance through rituals, hip-hop

Nyckelord: Upplopp territoriell stigmatisering, symboliskt våld, systemiskt våld, subjektivt våld, subkultur, symboliskt motstånd, hiphop

Antal ord: 18750

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Syfte och frågeställningar.....	6
Avgränsningar.....	6
Tidigare forskning.....	7
Litteratursökning.....	7
Den nya fattigdomen och den marginaliserade förorten.....	7
Media, institutioner och förorten.....	9
Identitet, kultur och motstånd.....	10
Social rörelse eller meningslöst våld?.....	11
Ungdomarnas röster.....	12
Sammanfattning av tidigare forskning.....	13
Teoretiska utgångspunkter.....	14
Subjektivt, symboliskt och systemiskt våld.....	14
Subkultur och hiphop.....	15
Sammanfattning av teoretiska utgångspunkter.....	16
Metod.....	17
Vetenskapsfilosofisk position.....	17
Tillvägagångsätt.....	17
Urval.....	18
Fältobservationer.....	18
Gruppintervjuer.....	18
Intervjuguide.....	19
Transkribering.....	19
Analys.....	20
Validitet och reliabilitet.....	20
Generaliserbarhet.....	21
Etiska övervägande.....	21
Resultat och analys.....	23
Ungdomarna och Stensby.....	24
Analys.....	26
Ungdomarna och polisen.....	26
Analys.....	29
Ungdomarna och arbete.....	30
Analys.....	32
Ungdomarna och upplopp.....	32
Inget arbete, inga pengar, ingen ungdomsgård.....	32
”Jag tror att våra ord är ingenting”.....	34
Polisen skjuter skarpt.....	35
Analys.....	35
Ungdomarna och hiphop.....	36
”Dom säger det som andra inte vågar”.....	36
Analys.....	37
Slutdiskussion.....	39

Slutsatser	39
Resultat i förhållande till tidigare forskning.....	40
Metod- och teoridiskussion	40
Förslag till vidare forskning	41
Referenser.....	42
Bilaga – Intervjuguide	45

Inledning

”Jag känner inte att det är läge att uppmärksamma ungdomar genom intervjuer att få ”vika ut sig” kring destruktiva uttrycksätt när vi kontinuerligt försöker att få dem att hitta ett annat sätt att säga vad de tycker.”

Kommentaren kommer från en chef för en verksamhet som arbetar för att stävja våld bland ungdomar i förorten. Den antyder att ämnet för den här studien – ungdomar och upplopp - är känsligt och inte självklart att närma sig. Det finns en uppenbar risk att ytterligare stigmatisera områden och människor och i värsta fall elda på destruktiva beteenden. Men kommentaren säger också någonting annat, och det är intressant; att upplopp är ett uttryck för något. Vad vill då det fenomen som utgörs av ägg- och stenkastning mot polis och brandmän och anlagda bränder uttrycka? Och mer specifikt, vad säger ungdomar som själva deltagit i detta slag av upplopp om sina drivkrafter, sin vardag och sina livsvillkor?

Förorter till städer runt om i Europa har under de senaste åren drabbats av upplopp. Det har handlat om företrädesvis unga män i utsatta förorter som kastat ägg och sten mot polis och brandkår och anlagt bränder (SOU 2006:73). Det hittills mest omfattande upploppet skedde i Frankrike under tre novemberveckor hösten 2005, ett upplopp som nästintill epidemiskt spred sig till närmare 300 städer i Frankrike. De vållade debatt i hela Europa, och i Sverige diskuterades det om någonting liknande skulle kunna inträffa också här (a.a). Inte långt senare stacks bilar i brand och stenar kastades i Sverige också, i förorter som Rosengård, Tensta, Hjällbo, Ronna och Gottsunda.

Mustafa Dikec, fransk urbansociolog, menar att samhällets förståelse för upplopp över tid har skiftat karaktär. Från att tidigare ha betraktats som reaktioner på social orättvisa, har de sedan 90-talet alltmer kommit att ses som hot mot samhället (Dikec, 2006). Dikec beskriver det träffande som att de ungas röster, som tidigare i någon mån lyssnades på, idag har blivit till oljud. Denna tendens att individualisera, men även kulturalisera, sociala problem har diskuterats både i svensk och internationell forskning (se bl. a Laachir, 2007; Ålund, 2008).

Unga män i förorten är en grupp som ofta omtalas, men mer sällan tilltalas. Media har en lång tradition av att framställa förortens unga män som farliga och hotfulla och när de umgås i grupp sätts de inte sällan under bevakning (se bl. a Ericsson et al., 2002; Sernhede, 2002). Men hur ser det ut bortom mediebilderna? Forskning har visat att de flesta ungdomar trivs i sina områden, men mer nedslående är arbetslöshetssiffrorna - ungefär en tredjedel av unga mellan 20-25 år i så kallat utsatta områden varken arbetar eller studerar (Ungdomsstyrelsen, 2008).

Loic Wacquant menar att de områden där upplopp äger rum är inbegripna i vad han kallar för *territoriella stigmatiseringsprocesser* (Wacquant, 1996a). Med det menas att de mer och mer har skurits av från övriga samhället i såväl ekonomisk som rumslig mening. Denna segregering upprätthålls av en samhällelig diskurs som utmålar invånarna som annorlunda och främmande (se bl.a Ristilammi, 1994). För att hantera denna utsatthet kan ungdomarna utveckla *platsbunda motståndsidetiteter*, som ofta är lokalt förankrade och tar spjörn mot det omgivande samhället och den underordning de befinner sig i (Molina, 2006). Ett sätt att visa motstånd på går via subkulturen. Subkultur är, med kulturforskaren Ove Sernhedes ord, ett

sätt för unga att bearbeta sina sociala, kulturella, psykiska och existentiella situationer (Sernhede, 2002). Enligt honom bör samhället lyssna noga på den kultur, och särskilt hiphop, som sprids och produceras i förorten, eftersom den på ett ypperligt sätt talar om för oss hur ungdomarna upplever sin tillvaro.

Socialt arbete bör vägledas av hur människor definierar sina livsvillkor, svårigheter och behov. Det finns forskning som visar på att det sociala arbetet inte sällan fungerar ”klientiserande” gentemot ungdomar i förorten (Kamali, 1999). En viktig fråga för det sociala arbetet blir således hur man med utgångspunkt i ungdomarnas verklighet ska kunna verka frigörande och emancipatoriskt. Denna studie vill därför vända sig till dem det berör, nämligen ungdomarna själva, för att bringa reda i hur de ser på sina livssituationer.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur ungdomar som deltagit i upplopp beskriver sina livsvillkor, bakgrunden till upplopp samt hur hiphop speglar deras livsvillkor.

Frågeställningar:

- Hur beskriver ungdomarna sina livsvillkor med avseende på bostadsområde, relation till polis och arbete?
- Vilka drivkrafter anger de till upplopp?
- Hur kommenterar hiphop deras livsvillkor?

Avgränsningar

En avgränsning är att jag utesluter vad polis och politiker har att säga om de rent faktabaserade händelser ungdomarna berättar om. Detta beror på att studiens intresse är att lyfta fram ungdomarnas upplevelser, tankar och känslor. Motivet till det är bl. a att det är en grupp som sällan får plats eller ges röst. En ytterligare, mer analytisk, avgränsning är att jag inte kommer studera mitt material utifrån någon maskulinitetsteori. Det kan förefalla märkligt, eftersom tidigare forskning gör gällande att det i stort sett endast är unga män som deltar i upplopp (se bl. a Hallin et al, 2010). Det tycks därför vara på sin plats att undersöka vilken betydelse maskulinitet har. Denna avgränsning har dels gjorts för att jag vill ha en analytisk enkelhet i materialet, men också för att mitt syfte inte i första hand handlar om maskulinitet. En sista avgränsning rör syftet. Jag har valt att undersöka vissa aspekter av deras livsvillkor, som relation till bostadsområde, polis, arbete, subkultur, fritid, och därmed inte grävt särskilt djupt i t ex hemförhållanden. Skälet till det är att jag anser att det är bättre att täcka ett fåtal områden grundligt, än flera ytligt.

Tidigare forskning

Den forskning som jag har tittat på är uppdelad i olika teman, men som många gånger går in i varandra. Under den första rubriken behandlas den plats där upplopp äger rum, d v s det som med sociologen Loic Wacquants ord benämns *avancerat marginaliserade områden*. Under nästa rubrik, *Media, institutioner och förorten*, tar jag upp postkolonial forskning som utvecklar förståelsen för denna plats genom att peka på hur dessa områden och deras invånare på ett symboliskt plan avskiljs från resten av samhället. Under rubriken *Identitet, kultur och motstånd* sammanfattas forskning som beskriver vilka olika slags identiteter som ungdomar kan utveckla i dessa områden. Här lägger jag särskild vikt vid att förstå det kulturella och symboliska motstånd som ungdomar kan utveckla. Under nästa rubrik, *Social rörelse eller meningslöst våld?* redogör jag för forskning som på samhällsnivå diskuterat upploppens mening och orsaker. Slutligen, under rubriken *Ungdomarnas röster*, tar jag upp två studier som vänt sig direkt till ungdomar som deltagit i upplopp.

Litteratursökning

Litteratur- och forskningssökning har skett via DiVA och Libris (Sverige) samt google scholar, CSA, Academic Search Premier, ProQuest. Sökorden på svenska har varit upplopp*, våld*, förort*, subkultur*. På engelska har de varit riot*, violen*, youth, adole*, suburb*, Urban Areas, subculture. De funna artiklarna och böckerna har varit skrivna på svenska, engelska och franska. En del forskning har spårats genom att läsa referenslistor. De som valdes ut är framförallt de som betraktas som ”tungviktare” (ofta refererade till) inom forskningsområdet, samt de som presenterar intressanta perspektiv.

Den nya fattigdomen och den marginaliserade förorten

Loic Wacquant, professor i sociologi, har forskat om västvärldens nya fattigdomsmönster och framväxten av vad han kallar *avancerat marginaliserade områden* (Wacquant 1996a, 2008, 2006). Hans empiriska utgångspunkter är resurssvaga områden i USA och i Paris utkanter. Enligt Wacquant kännetecknas dessa områden av en högt driven nyliberalisering och en urholkad arbetsrätt, vilket lett till en utbredd arbetslöshet. De tenderar också att kopplas bort från makroekonomiska trender och högkonjunkturer kommer därför inte befolkningen till del. Vidare beskriver han utvecklandet av en *territoriell stigmatisering* som kommer till uttryck genom att invånarna på grundval av sitt bostadsområde stämplas och avskiljs från övriga samhället. Detta inverkar negativt på invånarnas självbild och det blir allt svårare för dem att använda området som en konstruktiv identitetsbas. Detta stigma gör att människor från dessa områden t ex i många sammanhang tvingas smyga med sin bostadsadress. På sikt riskerar sociala nätverk och gemensamma symboler att raderas och invånarna får allt svårare att hävda och stå upp för sina politiska intressen. Denna successiva process är enligt Wacquant möjlig genom att den statliga politiken utgörs av ett diskursivt-strukturellt par, fångade i begreppen *avcivilisering* och *demonisering* (SOU, 2006;73). Avcivilisering handlar om att staten alltmer lämnar dessa områden åt sitt öde. Sociala välfärdsinstitutioner ersätts av polisväsende, vilka kontrollerar området, och Wacquant går så långt som att likna dessa områden vid fängesliknande förvaringsplatser. Han menar att samhället närmast har kommit att kriminalisera fattigdom. Avciviliseringen förstärks och upprätthålls genom demonisering, vilket är den samhälleliga och mediala diskurs som utmålar invånarna som främmande,

farliga och skyldiga till sin egen, utsatta situation. Det som enligt Wacquant är ett utslag av social utsatthet görs till en fråga om inneboende egenskaper och på så vis blir det rimligt för staten att dra sig tillbaka. Förutom dessa generella beröringspunkter, som existerar i mer eller mindre grad, finns det en rad skillnader mellan de båda länderna. De sämst ställda förorterna till Paris kan till skillnad från de nordamerikanska innerstadsområdena knappast kallas getton i egentlig mening. I de parisiska förorterna är befolkningen etniskt heterogen, medan de i USA präglas av etnisk homogenitet, invånarna är nästan alla afroamerikaner. I de amerikanska innerstadsområdena är brottsligheten hög och att röra sig där kan innebära en verklig fara, medan det i Frankrike snarare är en diskursivt utbredd ”känsla” av farlighet som dominerar, risken att råka ut för något är i själva verket relativt liten.

Flera svenska forskare refererar till Wacquant när de diskuterar läget eller tendensen i svenska stigmatiserade förorter, även om situationen inte är fullt så extrem (Bunar, 2000; Sernhede, 2002; SOU 2006:73). Närmast tillhands för en jämförelse ligger de franska förorterna. Arbetslösheten i svenska stigmatiserade förorter är väsentligen högre än i andra delar av landet och för ungdomar är situationen särskilt prekär. Det finns studier som visar att över en tredjedel av ungdomarna i åldern 20-25 varken arbetar eller studerar (Ungdomsstyrelsen, 2008) Den territoriella stigmatiseringen är en påtaglig verklighet och också i förorter i Sverige kan man skönja en ökande polisiär närvaro i takt med att sociala åtaganden minskar. I Sverige, liksom i de parisiska förorterna, är det snarare en diskursiv ”känsla” av farlighet som dominerar.

Etnografen Philippe Bourgois har delvis liknande utgångspunkter som Wacquant, men skärper in blicken på individerna i dessa områden. Hans forskning utvecklar hur individuellt våld kan uppstå som ett svar på och motstånd mot vad han kallar strukturellt och symboliskt våld (Bourgois, 2001). Under flera år genomförde han deltagande observationer bland puertoricanska knarklangare i Harlem, New York, och slogs av det vardagsvåld som kantade deras tillvaro. Detta våld blev för Bourgois möjligt genom att individerna sakta bröts ned av ett symboliskt och strukturellt våld. För Bourgois bildar social och ekonomisk marginalisering, som han kallar strukturellt våld, tillsammans med symboliskt våld (jmf demonisering), ett ramverk inom vilket vardagsvåldet blir möjligt. Denna exkludering framkallar känslor av underlägsenhet och indignation, inte minst av vetskapen att vara exkluderad i ett annars välbärgat land. Bourgois lade särskilt märke till att ungdomar, i det vakuum som bildas av utanförskap, diskriminering och arbetslöshet, tenderar att sluta sig samman i mot samhället oppositionella grupper. Inom dessa grupperingar kan våld utvecklas som en form av motstånd och en överlevnadsstrategi. Våldet kan i sin tur bli demobiliserande eftersom det splittrar och sönder de sociala banden, bl. a då det leder till självanklagelse och självförakt. För Bourgois bidrar vardagsvåldet inte sällan till att upprätthålla det utanförskap människorna i dessa områden försatts i, eftersom det spär på det symboliska våldet. Den djupa fattigdom och sociala misär som Bourgois bevittnade i Harlem är inte på långa vägar jämförbar med svenska förhållanden, men den redogör för omständigheter som kan bilda grogrund för oppositionella ungdomskulturer. Och även om Bourgois främst ägnar sig åt att vilja förklara individuellt våld och inte upplopp, så lyckas hans analys ringa in ett sammanhang där våld kan bli rationellt.

Media, institutioner och förorten

Som forskningen ovan visar omgärdas dessa områden av olika demoniserande, stämplande diskurser. I detta sammanhang intar media en framskjuten och inflytelserik position. Etnologen Per-Markku Ristilampi har försökt utröna hur bilden av Rosengård tonat fram över tid (Ristilampi, 1994). För honom har miljonprogrammen sedan 70-talet varit stadda i förvandling, samtidigt som dess status som ”annorlunda” bevarats. Till en början som en modern annorlundahet, d v s fräscha, funktionella och ljusa lägenheter. Under sjuttioalet försjönk områdena djupare i fattigdom och kom att präglas av en ekonomisk annorlundahet, där sociala problem hopade sig. Idag har det jämte fattigdom tillkommit en etnisk annorlundahet som avskiljer de stigmatiserade områdena från övriga samhället. Vad som är påfallande är att förorten hela tiden konstrueras som det icke-normala och avvikande.

Ericsson et al (2002) har i samma anda gjort en diskursanalytisk studie om massmedias förhållningssätt till stigmatiserade förorter. De påvisar en tydlig koppling mellan den bild som förmedlas via dagspress och postkolonial teori. Enligt postkolonialismen präglas vårt samhälle alltjämt av en uppdelning mellan vi-och-dem, där de andra uppfattas som bl. a främmande, underlägsna, ociviliserade och annorlunda. Med andra ord kan man säga att det förhållningssätt som gjorde att forna västerländska koloniserare kunde rättfärdiga sitt utnyttjande av tredje världen idag har flyttat in i vårt samhälle. De Andra är inte längre människor på en fjärran kontinent utan invandrare i förorten. Resultaten visar att miljonprogrammen sedan deras tillkomst på 70-talet genomgående framställts som ”problem” och att invånarna utmålas som främmande i relation till det övriga samhället. Men förorten framställs också med omvända stereotyper som exotiskt och spännande. Författarna menar att människor påverkas av de bilder som media skickar ut, så pass djupt att de ger upphov till konkreta känslor, både för människor inom och utom området. Såväl polis, socialarbetare, lärare som ungdomarna själva är påverkade av den mediala diskursen, vilket utöver den rumsliga och ekonomiska segregationen skapar en mental segregation. Mot denna bild står invånarnas egen berättelse om sitt område, och författarna ser det som avgörande att denna berättelse får ta form för att konkurrera ut medias.

Andra postkoloniala forskare har uppehållit sig vid den uppdelning i vi-och-dem som riskerar att befästa och upprätthålla ojämlikheter mellan grupper (se bl. a Ålund, 1997; SOU, 2006;73). Att t ex dela upp människor i svenskar och invandrare har avgörande betydelse för människors olika möjligheter att ta sig fram i samhället. Men denna uppdelning i vi-och-dem präglar inte bara media och enskilda individer, utan tränger också in i olika samhällliga institutioner. Föreställningar om ras- och etnicitet gör att människor sorteras och diskrimineras på arbets- och bostadsmarknaden. Kamali (1999) har t ex diskuterat hur svenska myndigheter, och i synnerhet socialtjänsten, fungerar ”klientiserande” gentemot invandrare, d v s att de rutinmässigt tilldelas standardiserade roller. I takt med att ”kultur” uppfattas som någonting essentiellt, d v s statiskt, fördunklas den fattigdom och diskriminering som orsakar sociala problem och våld, t ex upplopp. En del forskare menar att sociala problem som fattigdom och arbetslöshet alltmer har fått en kulturell förklädning (Ålund, 2008).

Identitet, kultur och motstånd

Vad är det för slags identitetsmönster ungdomar utvecklar i de stigmatiserade, multietniska förorterna? Ove Sernhede (2002), svensk kulturforskare, har med hjälp av deltagande observationer och intervjuer i förorter till Göteborg försökt besvara den frågan. Han utgångspunkt är att identitet alltid säger någonting om de sociala, kulturella och existentiella villkor som människor lever under. Resultaten visar bl. a att ungdomarna bär på känslor av att vara andra klassens medborgare i relation till det övriga samhället. Den egna förorten blir ett slags "existentiellt andningshål", en trygg plats i en annars förtryckande, osäker omvärld. Utanförskapet bildar en slags gemenskap som sätts i relation till det omgivande samhället, med den gemensamma erfarenheten att vara "icke-svensk" (se även Bäckman, 2009). Ofta känner ungdomarna ett behov av att uppvärdera den egna förorten, som ges en närapå mytologisk laddning. Där har de sina vänner, sin familj och sin trygghet och slipper möta det samhälle som ser ner på dem. Sernhede menar att ungdomarna har att förhålla sig till den negativa diskurs som finns om området, en diskurs som hotar och inkräktar på självbilden. Bland dessa bilder finns den om förortens "hotfulla" unga män. Bilden av dem som kriminella är rotad i det allmänna medvetandet, vilket präglar hur människor bemöter dem. När de umgås i grupp i offentliga miljöer uppfattas de vara kriminella gäng och sätts under bevakning. Sernhede fick också syn på en utbredd stadsdelsnationalism, d v s ett ivrigt försvar av det egna området, särskilt i förhållande till polis och myndigheter, vilka ibland ses som inkräktare. Relationen till ordningsmakten är spänd och konfliktfylld och att bli trakasserad av polisen är en ofta återkommande erfarenhet. Men ungdomarna har också en hög grad av reflexivitet och välutvecklad empati. Redan från tidig ålder har de lärt sig att umgås och kommunicera med människor med olika härkomst och kulturer vilket ger unika erfarenheter av att kunna sätta sig in i andra människors situationer och överbygga konflikter. Ungdomarna i Sernhedes studie ser ofta på sig själva som kosmopoliter, med hela världen som sitt hem. För att bearbeta sin utsatta situation utvecklar de ofta mot-identiteter. Dessa identiteter kan hämta sina symboler och sin stil från ungdomskulturer över hela världen. Många av de ungdomar Sernhede intervjuat känner djup samhörighet med hiphopens beskrivning av verkligheten. Genom musiken och texterna kan de hämta styrka och kraft och på ett symboliskt plan visa missnöje med och lösa de svårigheter som de möter i sin vardag. Genom kulturen kan ungdomarna således formera ett motstånd mot förtryck och en vägran att låta sig inordnas. Sernhede förespråkar frigörande socialpedagogik som förmår ta vara på ungdomarnas erfarenheter och upplevelser. Enligt honom bör samhället gå i dialog med och lyssna till den musik och kultur som produceras och konsumeras i förorten, eftersom subkulturer på ett utomordentligt sätt bearbetar livsvillkor och erfarenheter.

Också Molina (2006), kulturgeograf, har lagt märke till detta och menar att ungdomarna kan utveckla *platsbundna motståndsidentiteter* förankrade i det egna området. Detta måste förstås mot bakgrund av en tredimensionell diskriminering som dessa ungdomar utsätts för: för att vara unga, för att vara invandrare och för att bo i ett stigmatiserat område. Liksom Sernhede ser hon att motståndet kan ta sig uttryck på olika sätt, bl. a genom antirasistiska rörelser, alternativa medier eller rap- och hiphoprörelser. Denna organisering gör motstånd mot den reella diskriminering de utsätts för, men också mot de fantasibilder media målar upp av förorten och dess invånare. Men motståndet kan naturligtvis också bli handgripligt mot det övriga samhället.

Thomas Öhlund (2011) har följt frivilligorganisationen Lugna gatans arbete i så kallat utsatta förorter i Malmö och Göteborg. Han finner att lugna gatans värddar besitter en potential att överbrygga den klyfta som kan finnas mellan ungdomarna och kommunens tjänstemän, vilka inte på samma sätt kan förstå ungdomarnas mot-identiteter. Vårdarna är uppvuxna under liknande sociala villkor som ungdomarna och delar erfarenheter av hur livet i en marginaliserad förort kan te sig. Viktigt inte minst är att de delar ett liknande ungdomskulturellt kapital vad gäller t ex musik och språk och särskilt hiphop. För Öhlund, liksom för Sernhede, är ungdomskultur ett sätt att få fatt i ungdomarnas "livsvärldar", eftersom det utgör ett specifikt socialt kapital som kittar samman ungdomarna. Enligt Öhlund växer ungdomskultur fram ur ett behov av att beskriva verkligheten och de symboler som de uttrycker kommer sedan till användning i ungdomarnas identitetsarbete. Vårdarnas förtrogenhet med denna ungdomskultur gör dem särskilt lämpliga. Öhlunds iakttagelser understryker värdet av att vända sig till ungdomskultur för att förstå det specifika sociala kapital som kan uppstå bland dessa ungdomar.

Nils Hammarén (2008), forskare i socialt arbete, har uppehållit sig vid unga mäns identitetsutveckling i stigmatiserade förorter, och särskilt hur de förhåller sig till maskulinitet och sexualitet. Hammarén har en socialkonstruktivistisk utgångspunkt där identitet skapas i ett socialt sammanhang. Unga män i vad han kallar multietniska förorter beskrivs ofta som hotfulla och kriminella och kan enligt hans intervjustudie hantera sin identitetskonstruktion på olika sätt. Antingen genom att iscensätta en identitet som överensstämmer med dessa representationer eller att ta avstånd ifrån dem genom att placera dem utanför sig själva. Ibland kan det göras till en resurs, man kan t ex inge respekt, och den maskulinitet de då visar upp kompenserar för den underordning de befinner sig i. Ungdomarna i hans studie ömsom dekonstruerar, d v s försöker upphäva bilden, ömsom reproducerar, d v s lever upp till den. På så sätt visar Hammarén att identitet alltid är något som konstrueras i relation till omvärldens förväntningar.

Aleksandra Ålund (1997), sociolog, menar att dessa stämplande etiketterna kan leda till en "underprestationskultur", d v s att ungdomarna undervärderar sina egna förmågor och möjligheter och på så vis presterar sämre än vad de kan i t e x skolan. Hopplöshetskänslan för vad som är möjligt kan breda ut sig och resa mentala barriärer.

Social rörelse eller meningslöst våld?

Den franske urbansociologen Mustafa Dikec menar att förortsupplopp speglar djupare materiella villkor. Upploppen är definitionsmässigt inte en social rörelse, likt t ex majrevolterna i Paris 1968, men det är felaktigt att reducera dem till meningslöst våld. Upploppen är oartikulerade, men bör läsas som krav på rättvisa och/eller en reaktion på social orättvisa (Dikec, 2004). Han menar att det handlar om att ungdomarna vägrar acceptera den rumsliga och sociala plats och identitet de blivit tilldelade (Dikec, 2007). Han beskriver hur Frankrike under flera decennier har drabbats av upplopp, men att samhällets förståelse över tid har skiftat. På 80-talet sågs upploppen som en "rimlig" revolt, en reaktion på social orättvisa. Sedan 90-talet har de alltmer kommit att betraktas som hot mot centrala värden i samhället. Han beskriver det träffande som att de ungas röster, som tidigare i någon mån lyssnades på, idag har blivit till oljud (a.a.). Istället för att som tidigare verka för sociala

åtgärder ligger den politiska tonvikten numera på att invånarna har ”fel” värderingar och detta ska åtgärdas via olika integrationsprogram (Dikec, 2006).

Laachir (2007) argumenterar för att upploppen i Frankrike ska ses som en revolt mot postkolonialism. Han menar att samhället handskas fel med ungdomarna. De betraktas som brottslingar samtidigt som man blundar för de sociala problem som finns. Upploppen eller kraven, som han kallar det, har *kulturaliserats*, d v s ses som ett utslag av deras påstått annorlunda kultur. Ungdomarna, varav majoriteten är födda i Frankrike, behandlas inte som fransmän. Synen på förorten bär på en postkolonial lins som ger konnotationer till ”den hotfulle Andre”.

Koff & Duprez (2009), franska statsvetare, är inne på liknande spår i det att de menar att upploppen lägger i dagen ett politiskt misslyckande att erbjuda sina medborgare jämlika förutsättningar. Författarna menar att upploppen är ett utslag av vad de benämner den franska republikens ”schizofrena karaktär”. Upploppen reser krav på att republikens värden – medborgarskap, rättigheter, jämlikhet – uppfylls. Upploppen är inte som vissa läger vill göra gällande ett hot eller en utmaning mot samhället, utan är snarare en vädjan om att få tillgång till samhället på lika villkor. De menar att ungdomarna som bebor förorterna ser sig som fransmän och det faktum att de inte upplever att denna status erkänns är vad som väcker deras indignation och ilska.

Castel (2006) vänder sig mot tendensen att läsa in politiska budskap i upploppen i Frankrike 2005. Enligt hans mening karaktäriserades upploppen av blint våld, som härrör från att ungdomarna känner sig fångade i en återvändsgränd. De är inte ”exkluderade” ur samhällsgemenskapen, men upplever att deras ansträngningar inte leder någon vart.

Zizek (2009) delar delvis hans tankegångar. För honom finns det inga implicita politiska budskap och ungdomarna såg sig inte som företrädare för någon klass eller några intressen. Upploppen är endast uttryck för en djupt känd frustration av att vara osynliggjord och marginaliserad och handlingarna är ett sätt att testa kanalen – hörs vi? Vedertaget politiskt motstånd, som t ex demonstrationer, skulle enligt Zizek knappast vinna gehör.

Ungdomarnas röster

Laurent Muchielli, fransk sociolog, har i en förort till Paris genomfört flertalet intervjuer med ungdomar som deltagit i upplopp (2009). Ungdomarna var i åldrarna 15-20 år och frågan han sökte svar på var hur de motiverade upploppen. Resultaten visar att upploppen ska förstås som en revolt mot en förödmjukande situation. En del faktorer är specifika för den franska kontexten, t ex den dåvarande inrikesministern Nicolas Sarkozys provokativa uttalande om ungdomar i förorten som ”slödder”. Annars tecknar ungdomarna en dyster bild av sina livssituationer. Det handlar bl. a om diskriminering och rasism vid arbetsintervjuer och brist på arbete. Relationen till polisen är infekterad och de upplever sig ständigt trakasserade och misstänkliggjorda. Vissa framhöll att en del yngre deltog för att vinna respekt och status bland äldre i området. Skolan vidhålls som ett stort problem - de menar drastiskt att den har förstört deras framtid. De känner sig bortsorterade, lärarna hycklar om jämlika förutsättningar och ger varken uppmuntran eller förståelse för ungdomarnas utsatta situation. Under revolten finner

Muchielli djupa känslor av orättvisa, övergivenhet och avvisande. Ungdomarna bär på en upplevelse av att sakna framtid och livschanser och att resten av samhället ser cyniskt på dem.

Hallin, Jashari, Listerborn, Popoola (2010), verksamma vid Malmö högskola, har skrivit en rapport som bygger på ett och ett halvt års fältobservationer och intervjuer med bl. a ungdomar. Syftet var att undersöka vad som orsakade upplopp i ett specifikt område, Rosengård. Rapporten går grundligt igenom händelseförlopp och sätter Rosengårds historia i fokus. De skäl som ungdomarna anger överlappar på många områden Muchiellis resultat. Ungdomarna ger uttryck för en stark antipati mot polisen som grundar sig i såriga konflikter där stenkastning blir ett slags hämnd. Författarna iakttar hur polis och ungdomar ömsesidigt stereotypiserar varandra, vilket bildar negativa spiraler av fördomar, konflikter och sammandrabbningar. Våldshandlingarna kan också ses som dramaturgiska handlingar, de ingår i ett slags ”spel” mellan ungdomar och polis. Somliga ungdomar för fram sökandet efter spänning i en sysslös tillvaro, men ger också uttryck för en historia präglad av missaktning där våldshandlingar blir ett sätt att återta kontrollen över sitt liv och sitt område och ”bita huvudet av skammen”. Den mediala uppmärksamheten som följer på upplopp driver några av ungdomarna, dels för spänningen, dels för att synliggöra upplevd orättvisa. I ungdomarnas berättelser spårar författarna också samhälleliga motiv, där upplopp ses i ljuset av diskriminering och exkludering. En del ser kriminalitet som ett alternativ, eftersom de tycker sig sakna livschanser och möjligheter till försörjning. Författarna hävdar vidare könsordningarnas betydelse – så gott som alla deltagande är unga män - och utvecklandet av en s.k. protestmaskulinitet, där de unga männen kompenserar sin upplevelse av maktlöshet med en förstärkt och ofta fysiskt utlevande maskulinitet.

Sammanfattning av tidigare forskning

Forskningen har visat att det vuxit fram nya fattigdomsmönster, där vissa områden blivit särskilt känsliga för ekonomisk och social exkludering. Tendensen är en ökande territoriell stigmatisering, där en ekonomisk marginalisering sammanfaller med en symbolisk, vilka förstärker och upprätthåller varandra. Den territoriella stigmatiseringen har delvis sin grund i en samhällelig diskurs som framställer förorten som farlig och annorlunda. På ett internationellt plan har förortsupplopp allt mindre kommit att tolkas som sociala upplopp. Tendensen är kriminalisering av de ungdomar som deltar, men även en tilltagande kulturalisering. Fokus har förskjutits från sociala åtaganden till ökade polisiära insatser. Den demonisering, eller diskurs, som finns om de stigmatiserade områdena påverkar på ett radikalt sätt ungdomarnas identitetsutveckling. För dem blir det nödvändigt att utveckla olika mot-identiteter som tar spjörn mot den underordning de befinner sig i och de föreställningar som sprids om dem. Bland dessa kan olika subkulturer, som på ett symboliskt plan gör motstånd mot underordning, erbjuda alternativ, men det är också här som våld och upplopp kan upplevas som rimliga alternativ. Relationen till polisen uppvisar många brister och är ofta den utlösande faktorn till upplopp och många ungdomar som deltagit i upplopp upplever sig sakna livschanser.

Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt kommer jag att redogöra för studiens teoretiska utgångspunkter. Först skisserar jag filosofen och kulturkritikern Slavoj Zizeks uppdelning av våld i *systemiskt, symboliskt och subjektivt våld* (Zizek, 2009). Denna teori har ansetts relevant eftersom den bryter mot vår vardagsförståelse av våld och begreppsliggör olika nivåer av våld av vilka det synliga våldet, d v s upploppen, endast utgör en del och måste förstås i relation till de andra nivåerna av våld. På sätt och vis liknar den Bourgois analys av hur vardagsvåld uppkommer och teorin har tidigare använts för att förstå fenomenet upplopp (se Hallin et al., 2010). En av teorins förtjänster är att den spänner över flera fält och väver in våldshandlingar i ett vidare sammanhang. Denna teori har kompletterats med en teori om subkultur, där jag har försökt sammanfatta de mest väsentliga dragen i detta forskningsfält (se bl. a Gelder & Thornton, 2002). Den kommer att utvecklas med tankar om hiphop som subkultur (Sernhede & Söderman, 2011). Teorin har valts ut eftersom ungdomskultur, t ex musikmak och stil, kan ge värdefull information om vilket slags symboliskt motstånd som ungdomarna kan ha, eftersom ungdomskultur består i att genom stil och identitet göra motstånd mot det normerande. Ungdomskultur är, med Sernhedes ord, ungas behov av att bearbeta sociala, psykiska, kulturella och existentiella villkor (Sernhede, 2002). Studiet av subkultur kan därmed sägas vara en nyckel till ungdomarnas livsvärldar.

Subjektivt, symboliskt och systemiskt våld

Zizek gör en uppdelning mellan objektiva och subjektivt våld. Det *subjektiva våldet* är det spektakulära, synliga och direkta våldet, som t ex utgörs av misshandel, rån, en brutal polisinsats, men även av t ex stenkastning och bränder. Vad som förenar denna nivå av våld är att det kan knytas till en synlig aktör eller grupp av människor. Denna form av våld är också vad vi först och främst tänker på när vi talar om våld, eftersom den följer dess juridiska definition. Zizek menar att samhället tycks ha en obegränsad fascination för det subjektiva våldet som det dagligen går att läsa om i tidningar. Enligt Zizek är det subjektiva våldet alltid ett uttryck för vanmakt och frustration. Men detta betyder emellertid inte att de handlande subjekten befrias från sitt ansvar. Våld är alltid förkastligt och tragiskt, men det blir fragmenterat och missvisande om man inte tar hänsyn till det objektiva våldet, som han menar indirekt föranleder det subjektiva våldet. Zizek pekar bl. a på vad han menar är en anmärkningsvärd utveckling; hur fascinationen inför och bestraffningen av det subjektiva våldet växer, samtidigt som det objektiva våldet förråas och alltmer osynliggörs.

Det objektiva våldet verkar till skillnad från det subjektiva våldet i hög grad i det osynliga. Detta slag av våld ser Zizek som indirekt orsakande det subjektiva våldet. Det är det våld som inte alltid direkt kan hänföras till en handlande aktör. Här skiljer Zizek mellan symboliskt och systemiskt våld. Det *symboliska våldet* är inbäddat i och förmedlas via språket. Det finns i människors medvetande men institutionaliseras ofta i handlingar och ord. Det symboliska våldet verkar såväl förnedrande som legitimerande och sker ofta utifrån rasism, sexism och klassrelationer. Det symboliska våldet kan ofta vara subtilt, men bidrar till att skapa och legitimera skillnader och ojämlikheter mellan grupper av människor. Zizek tar som exempel hur muslimer misskrediteras i det västerländska samhället, men även territoriell stigmatisering, skapandet av den andre, rasism och samhälleliga diskurser om förortens ”hotfulla unga män” och ”annorlundahet” kan ses som former av symboliskt våld (jmf

Ericsson et al, 2002, Ristilammi, 1994). Gemensamt för dem är att det konstrueras skillnader mellan människor där den som utsätts för det symboliska våldet nedvärderas. Inte sällan leder det till, som Wacquant visat, att dessa skillnader görs naturgivna och självklara och att offret för det symboliska våldet beskylls för sin egen, utsatta situation (Wacquant, 1996a). Det symboliska våldet gör individerna medvetna om sin synlighet och utsatthet, väcker ofta skam och påverkar deras förväntningar och livschanser. Ibland talar man om att dominerande grupper i samhället utövar kulturell hegemoni över underordnade grupper. Konkret kan det t ex vara så att medelklassens och etniska svenskars sätt att vara, tala och umgås konstrueras som det normala och eftersträvansvärda och dessutom är det som framförallt representeras i samhälle och media. Det symboliska våldet utövar på så vis ett slags tryck på individen att underkasta sig den, samtidigt som deras egen identitet nedvärderas.

Det *systemiska våldet* är bl. a det som följer i kapitalismens spår, t ex social ojämlikhet, ekonomisk exploatering, exkludering från arbetsmarknaden, segregation och diskriminering, som kan drabba grupper av människor. Systemiskt våld kan t ex vara framväxten av gated-communities, avancerat marginaliserade områden, minskade sociala åtaganden och diskriminerande praktiker på arbets- och bostadsmarknaden. Det systemiska våldet upprätthålls ofta av det symboliska våldet (jmf Wacquant, 2008). Bourgois (2001) har visat hur detta systemiska våld, som han kallar strukturellt våld, bryter ner människor och kan tvinga fram vardagsvåld. Det systemiska våldet skapar ojämlika resurser mellan människor och Zizek menar att det osynliga våldet i jämförelse med det synliga våldet i allt mindre utsträckning uppmärksammas. Enligt Zizek kommer det delvis an på att människor inte ser sig ansvariga för det objektiva våldet, men han menar att vi med nödvändighet måste se oss ansvariga för det.

De tre nivåerna av våld påverkar varandra ömsesidigt och kan inte förstås isolerade från varandra. Konkret kan t ex symboliskt våld dels återspeglas i hur en polis eller lärare bemöter en ungdom och dels ge näring åt systemiskt våld i form av diskriminerande praktiker på arbetsmarknaden. Det subjektiva våldet, t ex upplopp, kan å sin sida resultera i ett tilltagande symboliskt våld som sprids via media. För individen är det inte säkert att det subjektiva våldet är det mest traumatiska, utan det är *upplevelsen* som är det väsentliga.

Subkultur och hiphop

Forskning om ungdomskulturer har flera skolor och företrädare (se Gelder & Thornton, 2002). Gemensamt för de flesta teoribildningar är att de förstår ungdomskultur som någonting utöver kommersialism och ungdomligt identitetssökande. Ungdomar är inte passiva offer för en cynisk kommersialism, utan omformar aktivt musik och stilar för att de ska passa deras livssituationer (Fornäs, J., Lindberg, U. & Sernhede, O, 1994). Det ungdomskulturella motståndet består i att genom stil, identitet och kultur skapa en alternativ identitetsbildning som gör motstånd mot det normativa. Vidare ses ungdomskultur som ett kollektivt svar på sociala livsvillkor, även om nyare forskning fokuserar mer på postmoderna inslag, d v s att det handlar om ett identitetsbygge. Varje individ föds in i världen till en specifik social position. Det moderna samhällets tekniska landvinningar och förändrade normsystem gör att ungdomar inte utan vidare kan ta över föräldragenerationens levnadsnormer för att navigera sig fram i samhället, vilket ger ett accentuerat behov av att finna en egen omvärldsförståelse (a.a.). En av de mest sårbara grupperna i samhället utgör ungdomar ur arbetarklassen (Cohen,

2002). Om man lägger till avvikande etnicitet i förhållande till majoritetssamhället och territoriell stigmatisering kan situationen sägas vara än mer bekymmersam. De strukturella villkor som omgärdar dem försvårar deras möjligheter att ta sig fram i samhället. Detta skaver på individerna och kräver en lösning vilket de kan finna i subkulturen. Subkulturella stilar och musik kan göra att personen finner ett symboliskt universum där erfarenheter och känslor kan kanaliseras och formuleras. Subkultur är den specifika form av kultur där individen kan förhandla om sin underordnade position och göra motstånd mot den på ett symboliskt plan (Öhlund, 1998). Subkulturen löser inte de reella materiella konflikterna, men hjälper individen att på ett symboliskt och psykologiskt plan lösa konflikten. Grovt sett kan ungdomskulturer delas upp i sub- och motkulturer. Motkulturerna har ofta sin rot i medelklassen med en ideologisk udd riktad mot majoritetskulturens sätt att leva på. Exempel på motkulturer är t ex hippies och nutida husockupanter. Subkulturer har traditionellt sett uppkommit bland arbetarklassens ungdomar. Deras stilar, intressen, har ofta gjort motstånd mot klassmässig underordning på ett symboliskt plan. Det kan bl. a handla om raggare, mods och rejdare, som genom musik, stil och umgängesmönster tydliggör att de inte helt och fullt tänker anpassa sig till majoritetskulturen. Enligt Sernhede och Söderman (2011) är hiphop en ungdomskultur med element från både sub- och motkultur. Dess utgångspunkt finns i arbetarklassen, men det finns en lång tradition av tematisering av livsvillkor, etnicitet och betoning på sociala orättvisor, vilket gör den till mer uttalat politisk än andra subkulturer. Den politiska medvetenheten gör att hiphop på många sätt kan fungera som en alternativ bildningsväg utanför skola och familj, vilkas verklighetsbeskrivningar inte alltid utgår från ungdomarnas vardag. Därmed kan den fylla en funktion som tidigare folkbildningsrörelser innehade. Hiphop kan erbjuda förortens ungdomar en alternativ berättelse om deras sociala situation. En viktig ingrediens i hiphopen är inte sällan dess ”autenticitet”, d v s att den ska vara obesudlad från kommersiella intressen (Söderman, 2007). Sernhede & Söderman (2011) menar att samhället inte ska förfasas över de inslag av våldsromantik som kan finnas i vissa grenar av hiphop, utan snarare förskräckas över de sociala villkor som utgör grogrunden för denna identifikation.

Sammanfattning av teoretiska utgångspunkter

Med hjälp av Zizeks teori om våld kan jag få syn på de olika nivåer av våld som kan finnas i ungdomarnas liv. Jag kommer således att leta efter sådant i ungdomarnas berättelser där subjektivt, symboliskt och systemiskt våld blir synligt. På så vis får jag en större bild av det sammanhang där upploppen äger rum, eftersom de tre nivåerna av våld ständigt återverkar på varandra. Teorin är inte ute efter att finna kausala förklaringar till våld utan dess styrka ligger i att den förmår kontextualisera upplopp och sätta det i relation till ungdomarnas hela livssituationer. Studiet av subkultur kan också tydligt kopplas till Zizeks våldsteori, eftersom symboliskt motstånd, i form av t ex hiphop, kan sägas vara en effekt av det symboliska och systemiska våldet. Genom att undersöka vilken roll och mening musik har i ungdomarnas liv kan jag få en indirekt ingång till hur de uppfattar sina livsvillkor och hur deras identitetsbildning ser ut. Varken Zizeks våldsteori eller subkulturell teoribildning är några offerteorier. Tvärtom förutsätter de individer som är aktiva, reagerar på och hanterar sina livssituationer på olika sätt.

Metod

Den ursprungliga betydelsen av metod är ”väg till målet” (Kvale & Brinkmann, 2009). Det handlar således om att på bästa sätt finna vägar för att besvara studiens syfte. Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur ungdomar som deltagit i upplopp beskriver sina livsvillkor, bakgrunden till upplopp samt hur subkultur kan fungera som symboliskt motstånd. Denna kunskap låter sig svårligen fångas i kvantiteter och därför föll valet på kvalitativa intervjuer. Kvalitativa intervjuer har den fördelen att de strävar efter kunskap om människors livsvärldar, d v s att få fatt i känslor, uppfattningar, åsikter och erfarenheter av olika bestämda ämnen (a.a). Genom intervjuer kan man få tillgång till respondenternas livsvärldar, närma sig att se världen ur deras ögon, för att sedan med hjälp av tolkning och teori utveckla betydelsen av dem. Intervjuerna har kompletterats med fältobservationer, där jag redogör för de observationer jag har gjort under mina fältstudier.

Vetenskapsfilosofisk position

Denna studie har en hermeneutisk vetenskapsfilosofi. Inom hermeneutiken betraktas inte forskaren som oberoende sitt forskningsobjekt, utan är i högsta grad delaktig i framställningen av kunskap. Forskarens mänsklighet, förförståelse och subjektivitet kontaminerar inte kunskap utan är tvärtom utgångspunkten för att kunskap ska bli möjligt (Kvale & Brinkman, 2009). Genom att använda sig av inkännande, tidigare kunskap och förförståelse är det möjligt för henne att överskrida sin egen förståelse och tränga djupare in i det fenomen som undersöks (Alvesson & Sköldberg, 2008). Det finns inte en riktig tolkning av ett fenomen utan en mångfald, om än inte obegränsat. Genom att ”knacka” på texten, ställa frågor till den, läsa den om igen, och pendla mellan vad delar av texten säger i relation till helheten, kan mer och mer mening avtäckas. Men förståelsen av ett fenomen begränsar sig inte till texten. Också den förförståelse av ungdomarnas vardag som jag skaffat mig under fältobservationer och informella samtal har varit till nytta under tolkningsarbetet.

Tillvägagångsätt

Inför intervjustudien mejlade jag olika företrädare för organisationer som kunde tänkas arbeta med och/eller känna till ungdomar som deltagit i upplopp. På det sättet fick jag mejlades kontakt med en person som erbjöd sig att hjälpa mig. Efter att ha beskrivit studiens upplägg och syfte och varför jag tyckte att det var viktigt att genomföra, slussades jag vidare och fick telefonnummer till en person med flera vänner som deltagit i upplopp. Vi hördes ett par gånger på telefon, jag presenterade återigen syftet, varefter han hörde sig för hos några vänner och undersökte ifall intresse fanns att delta. Det gjorde det, och vi bestämde oss för att ses på den ungdomsgård där ungdomarna flera kvällar i veckan håller till.

Innan intervjuerna bemödade jag mig om att först befinna mig på fältet en tid och inte jakta fram intervjuer. Detta dels för att utveckla mina frågeställningar så att de bättre passade mot verkligheten och dels för att få till stånd en förtroendefull relation med de ungdomar jag ämnade intervjua. Det blev allt som allt 5 besök på ungdomsgården och under ett av dessa hölls 3 stycken bandade intervjuer. Min initiala tanke var att genomföra individuella intervjuer, men på ungdomarnas egen begäran arrangerade vi gruppintervjuer.

Intervjuerna skedde v. 16 2011. Inledningsvis informerades ungdomarna om de etiska riktlinjer som gäller vid intervjustudier och en kort presentation av syftet gjordes. Jag meddelade också hur jag skulle komma att använda materialet. I den första och andra intervjun deltog 2 st ungdomar, i den tredje 4 st. Var och en av intervjuerna varade mellan 35-45 minuter. De bandade samtalen ägde rum kvällstid inne i ett gym på ungdomsgården. Platsen för intervjuerna, ungdomsgården, var bestämd på förhand i egenskap av en för ungdomarna trygg och hemvan plats. Lokalen var inte perfekt avpassad för intervjuer, de naturliga sittplatserna var få, men det vägdes upp av att det var deras ”hemmaplan” (Grinnell & Unrau, 2008). Det var också ganska lyhört, en del larm och mopedljud trängde in från gården utanför, och under två av intervjuerna råkade några ungdomar av misstag kliva in i rummet. Trots dessa störningsmoment, som påverkade koncentrationen något, flöt samtalen på relativt obehindrat.

Urval

Studiens urval är 8 st män i åldrarna 19-21 år som någon gång deltagit i upplopp. De är uppvuxna i Stensby¹ där de bor hemma hos sina föräldrar/familj. De flesta av dem har följt varandra genom hela skolgången, känner varandra väl och umgås så gott som dagligen. Urvalet är icke-slumpmässigt och subjektivt så till vida att respondenterna är utvalda på grundval av den gemensamma erfarenheten av att ha deltagit i upplopp (Denscombe, 2000). Det faktum att jag hade en ”grindvakt” som valde ut vilka som tillfrågades kan ha påverkat urvalet. Det är möjligt att de jag samtalade med är personer som han efter egna, personliga urvalskriterier bedömde lämpliga.

Fältobservationer

Under min tid på fältet samlade jag på mig en del fältanteckningar. De grundar sig delvis på informella samtal, men framförallt på iakttagelser och observationer. Min förhoppning var att härigenom minska risken för att de slutliga intervjuerna skulle bli fragmentariska, fördomsfulla och dessutom, som tidigare påpekats, för att underlätta förtroendefulla relationer (Aspers, 2007). Genom att umgås med ungdomarna, spela spel, kicka fotboll, kallprata, vara på gården, fick jag en inblick i hur umgängesmönster och vardagsliv kan gestalta sig för dem. Under denna tid var relationen inte så mycket den mellan forskare-respondent, utan jag öppnade upp för att de kunde ställa frågor till mig. Genom återblickar framträdde en bild av deras sociala situationer tiden före, under och efter upploppet. Fältanteckningarna kommer i resultatdelen användas för att ge en miljöbeskrivning, men också i viss mån vävas samman med referat från intervjuerna för att skänka en fylligare bild av ungdomarnas upplevelser.

Gruppintervjuer

Efter överläggningar med min grindvakt, och på ungdomarnas begäran, intervjuades ungdomarna parvis och i grupp. Studiens syfte rimmade väl med gruppintervjuer, eftersom det till stor del handlar om erfarenheter som de upplevt tillsammans. Tanken var att gruppintervjuer skulle göra dem trygga och på så vis ge mer inträngande svar.

¹ Stensby är ett fingerat namn för det område som ungdomarna i min studie bor i. Stensby är ett typiskt miljonprogramsområde utanför Stockholm, med till stora delar hyresrätter och en hög andel invandrare. Området är sedan det byggdes på sent 1960-tal inbegripet i det som Loic Wacquant kallar för territoriell stigmatiseringsprocess.

Gruppintervjuer underlättar spontana och expressiva reaktioner och kan göra att intervjupersonerna vågar öppna sig (Kvale & Brinkmann, 2009). Dessutom blev de mindre utsatta under intervjun och fick ett slags övertag på mig, eftersom jag var ensam intervjuare. Min upplevelse är att samtalen präglades av öppenhet, de höll ömsom med varandra, ömsom konfronterade och reagerade på varandras svar och diskussionerna blev ibland livliga. En brist med gruppintervjuer är att man som forskare kan förlora kontroll över intervjun (Billinger, 2005). Detta erfor jag vid ett par tillfällen, men det gav mig på samma gång värdefulla och spontana svar. Vid gruppintervjuer är det också möjligt att de mest verbala tar plats på bekostnad av andra (Wibeck, 2000). Detta var ingenting jag märkte av, även om det i den sista intervjun naturligt nog blev mindre utrymme för varje individ. I övrigt fördelade de i stort ordet organiskt till varandra. Men det är givet att mer djuplodande, individuella erfarenheter i och med gruppintervjuer kan gå förlorade.

Intervjuguide

Intervjuerna var halvstrukturerade och utgick från en intervjuguide koncentrerad kring vissa teman. Fördelen med en halvstrukturerad intervjuguide är bl. a att det kan ge oväntade svar och minskar risken att forskaren alltför mycket styr samtalen (Kvale & Brinkmann, 2009). De teman som intervjuerna kretsade kring var; bostadsområde, arbete, fritid, musik, relation till polisen och bakgrund till upplopp. Temana valdes med studiens syfte och teoretiska utgångspunkter i bakhuvudet, men också för att förutsättningslöst måla upp en bild av ungdomarnas vardag, erfarenheter och levnadsvillkor. I förstora var min tanke att även fråga om ungdomarnas hemförhållanden, men det bedömdes i stunden svårt att samtala om i grupp. Detta tema berördes endast skissartat, men skymtar ibland fram i ungdomarnas berättelser. Under min tid på fältet gick det upp för mig att hiphopgruppen Kartellen var betydelsefulla för många ungdomar, därför ägnades en passage av intervjuerna till att diskutera dem. Intervjuerna innehöll få ledande, styrande frågor och gav utrymme för associationer (a.a.). När jag upplevde att svaren inte var uttömmande ställde jag följdfrågor. Jag vinnlade mig om att ungdomarna, med hänsyn taget till syftet, själva kunde ta upp sådant som de i sammanhanget bedömde relevant att samtala om. Ett tema som då utkristalliserades var kriminalitet. De teman som diskuterades var desamma för alla intervjuerna, och likaså de flesta av följdfrågorna, även om de tog något olika riktningar. Intervjuerna var inte faktabaserade och jag har alltså inte eftersträvat att få en sanningsenlig bild av vad som hände under upploppet, d v s vem som gjort vad etc. (a.a.). I fokus för intervjun låg istället känslor, uppfattningar och erfarenheter. Genom att hålla mig på denna nivå undviker jag att nagelfara detaljer och får istället ungdomarnas egen beskrivning av sin livssituation.

Transkribering

Vid transkriberingen har det som sagts med några få undantag återgetts ordagrant. Somliga upprepningar av ord har tagits bort, liksom en del hummanden, när dessa inte bedömts påverka andemeningen, allt för att underlätta läsvänligheten. Jag har självsvåldigt satt dit punkter och kommatecken när jag upplevt att det passat. Mina respondenters naturliga språk- och satskonstruktioner har bevarats. Detta gjordes med mina respondenters godkännande och på deras inrådan, för att texten skulle förbli så genuin och nära verkligheten som möjligt. Transkriberingen har i efterhand lästs och rättats till av mina respondenter.

Analys

De transkriberade materialet har kategoriserats under olika rubriker. Jag började med att skriva ut intervjuerna var och en för sig och läsa igenom dem ett antal gånger i olika turordningar. Under läsningen användes ett hermeneutiskt förhållningssätt. Jag läste dem, prövade olika meningar mot varandra, och försökte utvinna en helhetsförståelse av materialet, samtidigt som motsägande information fick plats (Ödman, 2007). Jag försökte få fatt i det som sades mellan raderna och den förståelse av deras livssituationer som framträdde när jag betraktade materialet i sin helhet. Därpå meningskategoriserade jag materialet genom att placera citat från de tre intervjuerna under olika rubriker som följde på mina teman och mina syften (Larsson, 2005). På så vis skapade jag ett nytt dokument där citat från de olika intervjuerna samsades. Detta dokument läste jag noggrant ett antal gånger under det att jag förde anteckningar. Materialet analyserades slutligen med hjälp av studiens teoretiska utgångspunkter.

Validitet och reliabilitet

Validitet handlar om huruvida studien mäter det den avser att mäta (Esaiasson et al., 2007). Med andra ord; lyckas jag verkligen få tag i ungdomarnas erfarenheter och tankar? Före intervjuerna beskrev jag i grova drag studiens syfte och på så vis var de mentalt förberedda. Under själva intervjusituationerna ställde jag mellan varven validerande frågor, d v s jag nöjde mig inte alltid med ett svar utan ställde då och då samma fråga på nya sätt (Kvale & Brinkmann, 2009). De svar jag fick in i de olika intervjuerna gav en många gånger samstämmig bild, vilket kan sägas stärka att ungdomarna uppfattat frågorna lika. Under mina besök på ungdomsgården har jag emellanåt i informella samtal validerat vissa intervjusvar genom att ställa kontrollfrågor.

Kvaliteten och validiteten i intervjuer är ofta beroende av forskarens hantverksskicklighet (a.a.). Ju fler intervjuer en forskare genomför, desto mer förfinad, förhoppningsvis ska sägas, blir hans/hennes metod. Mina intervjuer var relativt öppna och med eftertankens klokhet skulle jag vid ett par tillfällen kunnat ha försökt ”hålla kvar” mina respondenter när de hastade förbi vissa ämnen. Detta för att verkligen vara säker på att ämnet blev genomtröskat och att olika åsikter fick komma till tals. Å andra sidan täckte jag upp för detta i efterhand, eftersom mina respondenter gick igenom utskriften för att se om någonting saknades.

Jag har också strävat efter att ge läsaren insyn i forskningsprocessen (a.a.). Så har skett bl. a genom att beskriva hur jag har gått tillväga, men också genom att använda mig av rika citat i resultatdelen. Jag har också försökt att motverka selektiv perception, d v s inte sållat bort motsägande information, utan ansträngt mig för att presentera ungdomarnas tankar rättvist. I slutändan är det upp till läsaren att bedöma rimligheten i de tolkningar jag gör.

Reliabilitet avser graden av slumpmässiga fel som kan ha smugit sig in (Esaiasson et al, 2007). Ett sätt att stärka reliabiliteten är att låta intervjupersonerna läsa igenom intervjuexcerpterna för att bekräfta att deras ord är korrekt återgivna (Kvale & Brinkmann, 2009). På så vis underbyggs och kontrolleras deras svar, eftersom deras giltighet över tid styrks. 6 st av mina 8 respondenter kontrollerade att intervjuerna inte innehöll några felaktigheter. De fick också möjlighet att lägga till och utveckla sina svar, vilket några av dem

gjorde. Min upplevelse var att de läste intervjuerna noggrant och nästan andäktigt innan de lämnade tillbaks dem. Det kan sägas vara ett mått på att de tog intervjuerna på allvar.

Forskarens personlighet kan påverka reliabiliteten, eftersom olika personer riskerar att få olika svar (Grinnell & Unrau, 2008). Som ensam intervjuare är risken för detta än större. Det faktum att jag genomförde gruppintervjuer kan ha minskat denna risk. Till stor del var det mina respondenter som tillsammans drev samtalen framåt utan min inblandning.

Denscombe (2000) menar att personliga kännetecken kraftigt kan öka intervjuareffekter, eftersom det kan göra det svårare att nå tillträde till respondenternas livsvärldar. Det kan handla om ålder, kulturell närhet, klassbakgrund etc. I ålder ligger jag relativt nära mina intervjupersoner och vi delar liknande referenser vad gäller t ex musik och sport, vilket gjorde att vi ganska snart kunde börja prata om ditt och datt. Dock är jag inte upp vuxen i en stigmatiserad förort eller har en etnicitet som avviker från majoritetsbefolkningens. En del av de vardagserfarenheter som ungdomarna i min studie upplever kan jag alltså endast med fantasi och inlevelse föreställa mig. Ändå finner jag det viktigt att inte alltför starkt betona detta. Det faktum att jag hade en grindvakt som gick i god för mig underlättade relationerna (Aspers, 2007). Genom att jag kunde hänvisa till att jag var bekant med honom stärktes relationerna mellan oss och gjorde att de tidigt ”omfamnade” mig.

Generaliserbarhet

Denna studie undersöker ett bestämt område, Stensby, och gör inte anspråk på att kunna generaliseras till att gälla andra ungdomar eller förorter där upplopp äger rum. Poängen med kvalitativa intervjuer är ju att nå förståelse om det unika, kontextuella och mångtydiga. Det finns omständigheter som är unika för Stensby och de ungdomar jag har intervjuat, vilket gör att resultaten inte utan vidare kan överföras till en annan kontext. Likväl kan de förhållanden och omständigheter som framträder i ungdomarnas berättelser ge en fingervisning om vad som kan vara fallet i ett annat område. Därför kan såväl *naturalistisk* som *analytisk generalisering* bli aktuellt (Kvale & Brinkmann, 2009).

Som jag diskuterat tidigare finns det en risk att studiens urval inte är representativt, d v s att mina respondenter skulle vara utvalda för att de representerar vissa åsikter. Efter att träffat ett flertal andra ungdomar på ungdomsgården som också deltagit i upplopp är min uppfattning emellertid att de jag intervjuade inte skiljer ut sig på något markant sätt. I vilket fall som helst utgör de ungdomar som jag har träffat och samtalat med exempel på röster från förorten.

Etiska övervägande

Inför varje intervju informerade jag mina respondenter om frivillighet, konfidentialitet och nyttjandekrav (Kvale & Brinkmann, 2009). Jag underströk alltså intervjuens helt och hållet frivilliga karaktär, att de när som helst var fria att avbryta intervjun eller avstå ifrån att besvara frågor. Jag klargjorde att deras riktiga namn i den slutgiltiga rapporten skulle fingeras samt att det inspelade materialet skulle komma att raderas så snart intervjuerna transkriberats. Jag berättade även kort om studiens syfte, samt vilka personer som skulle få ta del av den.

Andra etiska funderingar som jag brottats med har främst handlat om att jag inte vill bidra med en stigmatisering av områden, individer och en reproducering av fördomar. Det område

och de händelser som den här studien berör är ofta medieexponerade på ett negativt sätt. Vad som fattas är som tidigare forskning belyst berättelser som tar upp ljusa sidor av förortslivet och inte överdriver de inslag av upplopp och våld som kan finnas. Trots det bedömdes ämnet alltför relevant att avstå ifrån endast av den anledningen. Det vore också olyckligt om media, som ofta har en annan agenda än forskning, får stå oemotsagd.

Vidare funderade jag på om ämnet för studien kunde vara till skada för mina intervjupersoner (a.a.). På förhand undrade jag om samtalen skulle kunna riva upp sår, stöta eller inspirera till fler upplopp. Men efter övervägande kom jag fram till att den farhågan inte var skäl nog. Trots allt handlar intervjuerna i första hand om hur de upplever sina livssituationer.

En sista fråga gav mig kanske mest huvudbry. Ska området som ungdomarna bor i anonymiseras eller inte? Här har jag inte funnit några vedertagna regler eller forskningsetiska principer. Om det skrivs ut är risken att området stigmatiseras ytterligare och ungdomarnas identiteter blir lättare att röja. Mina respondenter såg inga hinder med att namnet skrevs ut, bl. a eftersom de tycker att studien belyser ett viktigt ämne. Trots deras godkännande har jag efter många om och men valt att inte skriva ut det.

Resultat och analys

I detta kapitel presenteras studiens empiriska resultat. I den första intervjun medverkade **Malik** och **Salem**, i den andra **Ali** och **Guti**, och i den tredje **Slim**, **Challe**, **Abbe** och **Yasin**². Svaren från de tre intervjuerna har i resultatdelen samlats under olika rubriker som var och en svarar på studiens frågeställningar. I slutet av varje avsnitt tolkar jag resultaten och kopplar dem till studiens teoretiska utgångspunkter. Till att börja med ger jag en miljöbeskrivning av ett av mina möten med mina respondenter.

Vi står vid sidan av grillen. En efter en ansluter sig ungdomarna, klockan närmar sig sju på kvällen. Vi är kanske 6-7 st. Challe har med sig en hund som de leker med. Vi står i ring och nästan alla unga som passerar stannar och hälsar. Man skämtar mycket. Det är en vacker vårkväll, soligt, ganska mycket folk ute, både unga och gamla. En bil som kört en runda i kvarteret stannar till, föraren vevar ner rutan utan att kliva ur, hälsar mycket kort men igenkännande på Seb, kör vidare. Den uppslupna stämningen dör för ett ögonblick. Efteråt berättar de att det var en polis. Seb är ungdomsvård och sitter i möten med dem ibland. Ganska snart blir stämningen på nytt uppsluppen, vi står kvar ett tag, det skojar mycket. Sedan promenerar vi i grupp sakta vidare mot ungdomsgården, stannar på gården framför. Där har det redan samlats många yngre ungdomar. Totalt kanske det är 20 st. De flesta unga män, men också några tjejer här och där. Någon har en fotboll, vi formerar oss i ring på asfalten och passar till varandra. En klunga står bredvid och pratar, tittar på. Det kallnar lite och efter ca 20 minuter bestämmer man sig för att gå in på ungdomsgården. Flera av ungdomarna har diverse arbetsuppgifter där. Guti är vaktmästare och öppnar kafeterian, någon köper en dricka och en kexchoklad, alla håller koll på varandra, sätter sig runt borden som är utspridda i uppehållsrummet. Inne i den angränsande sporthallen spelar ett gäng fotboll, man hör sulor som gnisslar och pigga röster. Det spelas kortspel, schack. Alla hälsar på varandra, skakar hand, diskuterar och gemenskapen är inneslutande. Samtalen är snabba och slagfärdiga och jag har ibland svårt att följa med i svängarna. En yngre kille frågar om jag är från kyrkan, det har tydligen kommit representanter därifrån för att ragga medlemmar. Under kvällen kommer och går ungdomar och avlöser varandra med att spela. Strax före elva bryter de som är kvar upp, låser kafeterian, ställer tillbaks stolar och spel och gör sig ordning för att gå. Vi promenerar i samlad trupp ut i natten, mot torget. Där dröjer de kvarvarande ungdomarna kvar ett tag, småsnackar, innan var och en går hem till sitt.

Fältanteckning. 2011-04-19

² Malik, Salem, Ali, Guti, Slim, Challe, Abbe och Yasin är fingerade namn.

Ungdomarna och Stensby

Stensby liknas av Ali och Guti vid en stor familj och Challe, Abbe och Salem framhåller särskilt att det är tryggt och att de när som helst på dygnet kan vara ute. Här har de sina vänner, de flesta känner varandra väl och invånarna ställer upp för varandra, oavsett härkomst. Slim menar att han knappast ens behövs telefon, utan att det räcker att gå ner till centrum för att han ska träffa någon han känner. Den familjära känslan åskådliggörs av Ali, som menar att de kallar varandra för bröder, vilket han tror är sällsynt i andra områden. Yasin säger att ingen behöver känna sig som en främling i Stensby.

*Alla är enade typ. Alla håller ihop. Vi är som en liten familj, det är så litet /.../ Alla känner alla /.../ En kan komma från en annan världsdel, en annan från en annan. Man är bästa kompisar ändå. **Guti***

Det existerar naturligtvis grupperingar i Stensby, men det finns likväl ett särskilt band mellan invånarna som länkar dem samman. Enligt Challe ”finns det ändå någonting som får en att... Det är vi...”. När Ali försöker beskriva Stensby har han svårt att sätta fingret på känslan och menar att bara han korsar ängen så förbyts den. Ali och Guti understryker särskilt att det är så lätt att ta kontakt med människor, även sådana de sedan tidigare inte känner. Challe och Guti berättar om bekanta som flyttat till andra områden, men som fortfarande tillbringat mycket av sin lediga tid i Stensby. Den sammanhållning som de ger uttryck för kontrasteras mot hur det kan vara när de besöker andra stadsdelar, där Ali menar att han kan känna sig ovälkommen.

*Man har den här känslan att folk inte gillar dig, du vet, att folk inte bryr sig om dig som dom gör i Stensby, att dom gillar dig och sånt. Att alla håller ihop, man kan snacka med vem som helst /.../ Och i Stensby du behöver inte kunna svenska för att klara dig, ändå folk kommer hjälpa dig. **Ali***

Salem menar att han utanför Stensby känner av människors blickar, vilket han tror främst beror på att han utseendemässigt avviker. Malik ger också uttryck för en känsla av vilshenhet som kan infinna sig när han befinner sig i t ex innerstan. Där känner han sig ofta avvikande, rentav som en annan människa, och det är en befrielse att komma tillbaka till Stensby.

*Jag jobbar i X och när jag sitter i kassan till exempel så måste jag säga jag hej till varenda kund som kommer förbi. Sen säger man hej till en man, han säger inte ens hej tillbaka. Sen han tittar snett. Man märker när folk tittar. Vissa dom är jättetrevliga, det är bara svenskar du vet, men vissa bara... Man känner ju hat. Sen när man kommer tillbaka till Stensby, skönt... Ingen tittar snett på dig, ingen tittar konstigt på dig. Här är vi alla samma. Vi är alla människor, men när du går ut du känner dig som en helt annan person... **Malik***

Alla ungdomar beskriver att de möter fördomar när de säger att de är från Stensby. Challe menar att människor ibland kan bli mer pratglada och tycka att det är häftigt, men allt som oftast handlar det om fördomar med negativa förtecken, som att Stensby skulle vara kriminellt och farligt.

Människor som inte bor i förorten blir så här folk dör där varje dag eller? Skjuter dom varandra där? Salem

Malik uppger att han inte bryr sig om människors åsikter, de får tycka vad de vill, han är helt enkelt van. Men flera av dem upplever fördomarna som påfrestande. Bland annat kan Ali och Guti tycka att det är jobbigt att bli påklustrad etiketten farlig och kriminell. Guti menar att det gör honom arg. Fastän det kan finnas kriminella ungdomar ska man likväl inte utgå ifrån det. Också Ali ogillar människors generaliseringar.

Jobbigt. Att folk kollar ner på dig direkt du säger att du är från Stensby. Den här han är tjyv, han är kriminell, han säljer droger. Dom drar alla över samma kam. Men man ska inte dra alla över en kam. Ali

Men att komma från Stensby kan i vissa sammanhang vändas till någonting positivt, eftersom det kan inge respekt, vilket bl. a Malik och Salem menar.

Vissa ställen det kan vara så här skönt ändå. När folk frågar, vart är du från? Stensby. Dom blir respektfulla. Salem

Några av dem tar upp de svårigheter dessa fördomar kan föra med sig i mötet med människor utanför Stensby. Särskilt lyfter de fram relationen till tjejer, där Ali, Yasin, Malik och Salem menar att de är chanslösa så snart Stensby kommer på tal. Människor beskrivs som så starkt präglade av de föreställningar som finns om Stensby att de redan på förhand är rädda.

Om du chattar med en tjej, säger kom till Stensby så kan vi träffas, ta en promenad. Hon är redan rädd. Ali

Det kan även handla om att inte bli insläppt på fester eller bli nekad på krogen, eftersom människor tror att de ska ställa till bråk eller stjäla. Malik berättar att de flesta i Stensby smyger med eller ljuger om sin bostadsadress, eftersom den begränsar dem. Challe menar att han i de flesta sammanhang föredrar att inte säga var han kommer ifrån. Ali säger att de ofta bara nämner namnet på stadsdelen där Stensby ligger.

När jag var yngre, 16-17, brukade gå på såna hemmafester. Från början vi var ärliga och sa var vi är ifrån. Vi ville det. Men nästa gång vi var tvungna att, för det blev typ att alla börja gömma sina grejer. Som att akta er, dom här kommer sno, dom här kommer våldta oss. Guti

Challe, Abbe, Yasin, Guti och Ali ger media stor skuld till fördomarna. De menar att rapporteringen om Stensby är negativ, vilket påverkar människors uppfattningar. Salem upplever att händelser som t ex upploppet uppförstoras, medan rapporteringen annars är sval. Guti tror att saker och ting kanske verkar mer intressanta för att de handlar om Stensby. Ingen av ungdomarna känner igen sig i den aura av ”farlighet” som omger området. Slim menar att människors fördomar om Stensby ofta kommer på skam när de väl är där.

För typ några månader sen, det kom hit en svensk kvinna. Hon hade fullt med påsar som hon hade köpt från Vivo. Och så kom hon in i farsans affär och liksom å fan det är hur billigt som

*helst, jag ska komma hit oftare, hon tyckte det var bra. Och så sa hon att min kompis hade sagt till mig att åk inte till Stensby, du kan bli slagen eller rånad. Det är det, dom där fördomarna dom finns alltid där /.../ Det är mycket media också. Det är media som ger en dålig bild av Stensby. Men när personen själv kommer hit så typ trivs dom. **Slim***

Slim medger att ungdomarna själva ibland kan ha fördomar mot människor som kommer utifrån. Salem menar att han tror att det beror på att de är ovana att se etniska svenskar i området.

*Men vi har också lite fördomar, om det kommer hit folk man inte känner. Man kanske tänker lite, vad gör personen här. Men det är inte så att vi går fram och slår sönder personen eller nånting. **Slim***

Analys

Stensby är en trygghetsskapande faktor i ungdomarnas liv. Här känner de sig inneslutna, accepterade och relationerna mellan människor präglas av solidaritet och respekt. De ger uttryck för en slags småstadskänsla. Ingen behöver känna sig som en främling och det faktum att människor känner till varandra skapar trygghet. Det står i relief mot hur de kan uppleva livet utanför Stensby. Där ger flera av dem uttryck för att de möter ett *symboliskt våld*, som manifesterar sig i blickar, fördomar och mediala diskurser, vilket leder till känslor av att vara nedvärderad och avvikande. Salem beskriver denna känsla som att hans identitet hotas, men att han återfår den så snart han är tillbaka i Stensby. Det är ett tydligt exempel på vilka effekter symboliskt våld kan ha för identiteten, eftersom den inte bara kan väcka skam och ilska utan också riskerar att internaliseras. En del av det ungdomarna berättar är tecken på *territoriell stigmatisering*, vilket gör att deras kontaktytor med människor utanför Stensby begränsas, eller i varje fall försvåras, eftersom de ständigt tvingas hantera den negativa bilden av området som farligt och kriminellt. Ofta utmynnade det i att de smyger med sin adress, eftersom den bereder dem svårigheter (jmf Wacquant, 1996a). Ett annat sätt att undkomma det är naturligtvis att undvika att utsätta sig för det. Men vilsheten och känslan av utanförskap kan som resultaten visar också komma sig av att de har en etnicitet som avviker från majoritetsbefolkningens. De upplever ett stigma i områden där de är de enda som utseendemässigt avviker. Sernhede (2002) har visat hur ungdomar från stigmatiserade områden ofta ser den egna förorten som ett ”existentiell andningshål”, eftersom de där slipper möta det samhälle som betraktar dem som andra klassens medborgare. Det egna området blir ett skydd mot symboliskt våld. Därför är det inte märkligt att ungdomarna laddar det med positiva aspekter. Den sammanhållning som finns kan därmed bl. a tolkas som en reaktion på det symboliska våld de möter i övriga samhället. Det egna området blir på samma gång en tillflykt och ett sätt att stålsätta sig för att upprätthålla en positiv identitet.

Ungdomarna och polisen

Ungdomarnas berättelser blottlägger djupa konflikter mellan dem och polisen. Ali berättar att de sedan barnsben är vana vid att ha poliser omkring sig i området, men någon relation att tala om finns inte. Challe menar att relationen så länge han kan dra sig till minnes har varit spänd och konfliktfylld. Något av det första som kommer upp är att de upplever att polisen har en nedvärderande syn på dem. Salem beskriver att han känner det som att polisen bemöter dem annorlunda för att de kommer från Stensby, vilket bryter mot hans självbild.

*Vi ser ju oss själva som helt vanliga människor. Som från andra förorter, från innerstan eller från annanstans. Men dom ser ju på oss på ett annat sätt. /.../ Det känns som dom ser ner på oss. **Salem***

Just deras blickar upplevs av flera som kränkande. Både Salem och Malik beskriver hur poliserna ofta befinner sig på håll, stirrar på dem utan att hälsa, ser på dem genom bilrutan, och Malik beskriver detta som att det känns som om ”vi är så här djur på ett zoo eller nåt”. Det framkommer att några av dem känner sig utpekade och misstänkliggjorda av polisen på basis av hur de ser ut och går klädda. Slim menar att han skulle kunna vara mäklare, men med tanke på sin klädsel och sitt utseende behandlar polisen honom som kriminell. Det är något som delas av Yasin.

*Har du Nike-keps, har du Nike-skor, mjukisbyxor, eller nåt, du är kriminell, kompis /.../ Om du har just den stilen du är kriminell i deras ögon. **Yasin***

Förutom blickar kan det också handla om kränkande ord som de hört poliser yttra.

*Sen grejer som dom har sagt, och det är mycket /.../ Typ det var en kvinnlig polis som sa... Det var nån som hade kört snabbt. Sen var det en polis som stod bredvid, sa titta 'hur dom kör här i den här jävla råttålan'. Till sin kollega sa hon så. **Guti***

Vid det tillfället teg inte ungdomarna stilla utan konfronterade med ord polisen, och Ali upplever att polisen medvetet provocerar dem för att sedan ha anledning att sätta dit dem. Ali och Guti diskuterar också polisens syn på förortsungdomar generellt, och tar upp den polis som kallade ungdomar i Rosengård för ”apajävlar”. Ali menar att polisen i kraft av sin yrkesroll kan kränka utan att straffas, medan samma sak inte gäller för ungdomarna, vilket skapar ilska.

*Det var en snubbe här, i X centrum. Vad var det han sa, nöff-nöff, tror jag det va. /.../ Han fick böter och allt, jag vet inte vad dom gjorde. Hur gammal var han? 16, 15? /.../ Bara för att han sa nöff-nöff till polisen. Och när dom säger sånt där dom får ingen skit alls. Så det är... Bara för att dom har bricka betyder det inte att dom inte är människor (tystnad). Om dom möter fel person då kan dom bli skjutna eller nånting. Det finns dom som är dumma, som vågar skjuta polisen. Man ska ge alla respekt. **Ali***

Polisens bemötande upplevs som respektlöst och de känner det som att polisen tycker sig ha rätt att behandla dem hur som helst. Malik berättar att han flera gånger varit med om att polisen ställt honom mot väggen och visiterat honom offentligt, inför barn och föräldrar. Han tycker att polisen svärta ned honom.

*Det är skämmigt, mitt i centrum, ställer dig mot väggen, föräldrar står där och tänker shit vad är det här för ungdomar. Till och med dom börjar titta snett. Och kanske säger till sina barn kolla på dom här ungdomarna. Se inte upp till dom här människorna. Som om vi är värsta kriminella. Så det är jobbigt. **Malik***

En händelse som Yasin och Ali lyfter fram var när polisen störtade in på deras ungdomsgård utan att först informera personalen eller berätta vad det rörde sig om. Polisens bemötande och att de misstänkliggjordes upplevdes som djupt kränkande och väckte ilska hos ungdomarna.

*Du hade en incident här, vad var det, för två månader sen, tre månader sen. Alla var här uppe och spelade kort, så kommer två poliser upp, utan att säga hej, dom kommer upp och letar efter en person. Okej, vi fattar, dom kanske kommer, det har hänt nånting, men om dom kommer upp dom kan va snälla, snacka. Inte bara kolla så här, snacka med varandra, viska med varandra och sen kolla på oss och spärra alla vägar. Man känner sig så här... Om våra föräldrar kommer förbi och ser oss och ser att polisen är där dom skulle bli djävligt sura. Så alla blev djävligt sura här uppe. Dom började skrika till poliserna jävla fittor, gå ner härifrån. Dom började svära åt dom. Dom kommer upp och ger ingen respekt alls. Varför ska vi ge dom respekt när dom inte ger respekt till oss? Det är ge och ta. /.../ Det är en kränkning. Dom behandlar oss som djur. **Ali***

Misstron mot och konflikten med polisen har också sin rot i självupplevda händelser där polisen använt våld. Guti berättar om en incident för några år sedan som han menar grundmurade hans syn på polisen.

*Vi har blivit slagna. Med batong. Det var förut när jag var yngre, här. Dom hade kört in en polisbil här och det var några grabbar som spela basket. Jag vet inte om det var med flit, men bollen hade i alla fall träffat bilrutan. Bilrutan gick inte sönder eller nåt, men dom klev av. Dom började direkt provocera, provocera. Och då började folk bli uppkäftiga och skjuta smällare mot polisen. Sen började vi springa och dom började jaga oss. Vi var 15-16 år. Och dom började slå med batonger. Så var det med den saken... /.../Men det var då det började sakta, sakta. Det där med att polisen, hur dom är. /.../ Maktgalna. **Guti***

Det förs fram åsikter om att polisen skulle kunna anstränga sig mer för att bättra på relationen. Istället för att bara stirra på dem skulle de t ex, enligt Malik, kunna närma sig ungdomarna, samtala med dem och fråga hur läget är. Medan Challe tror att relationen är så pass inflammerad att den är svår att laga, menar Slim att polisen inte ens gör några ansträngningar.

*Det är klart att ungdomarna får fördomar mot polisen, och det är klart att polisen har fördomar mot ungdomarna. Men polisen skulle kunna förbättra det, som vad som helst, kunna gå ut, prata med folk, komma hit, spela fotboll med ungdomarna, nånting. Nåt som skulle uppskattas. Men nej, dom gör inte så. **Slim***

Konflikterna kan alltså göra att fördomar uppstår på ömse sidor, såväl hos poliser som hos ungdomar, vilket Challe och Slim diskuterar. Challe menar att polisen inte gör skillnad på ungdomarna utan behandlar dem alla som kriminella, på samma gång som ungdomarna tenderar att dra poliserna över en kam.

*Det finns bra poliser, men det finns dåliga också. Men just nu man ser inte skillnaden på dom. Det är samma sak med ungdomarna. Det finns kriminella, det finns bra ungdomar. Men polisen ser inte skillnad på dom. **Slim***

Ungdomarna berättar också om mer ryktesbaserade incidenter där vänner till dem råkat illa ut. Challe menar att känslan är att poliserna i själva verket är falska och att de när saker och ting kommer till sin spets utnyttjar sin makt över ungdomarna. Incidenter där polisen enligt honom visar sitt rätta ansikte.

Jag kommer ihåg en polis för nåt år sen. Då när vi brukade hänga i tunnelbanan för att det här var stängt. Då polisen kom ibland, dom pratade och så där. Då det var en polis, han verkade skittrevlig, han hörde fuck the police, men han sket i det, han vet hur det är. Han var trevlig, han ville prata bara. Sen det hände nånting. En kompis till mig, han berättade. Han var på sin cykel, så ser han den här polisen och en till, dom jagar två killar från Stensby, några bekanta. Min kompis med cykel, han cyklar efter. Så den här polisen, som var trevlig, han hade typ sagt stick härifrån. Han skulle precis ta och gripa den här personen. Han bara stick härifrån till han på cykel. Han ba varför ska jag sticka härifrån, det är allmän plats, jag får väl cykla vart jag vill? Stick härifrån innan jag, stick härifrån säger jag. Jag ska inte sticka härifrån, får se vad du gör med mig, få se om du använder något överdrivet våld som ni brukar göra. Då sa polisen så här, vad hjälper ditt ord? Vad hjälper ditt ord jämfört med mitt? Typ så där. Och då man får den där... Den här polisen han va skittrevlig, sen jag får höra det här, att han säger så där. Då tänker jag bara han är falsk. När han står och pratar med oss är han trevlig och så, men när det väl blir lite action då han börjar utnyttja sin makt. Det är det som är så vanligt, här dom är falska. Falska leenden. Tjena, allt lugnt ikväll, är det bra. Sen när det händer, ba, dom ger dig. Mycket sånt där. /.../ Det finns många äckliga exempel som polisen har gjort, äckliga saker. Challe

Analys

Resultaten visar att ungdomarna genomgående känner stor misstro mot polisen. Det handlar delvis om exempel på *subjektivt våld* som polisen utsatt dem för. Detta utgörs bl. a av erfarenheter av att ha blivit slagna med betong och hårdhänta visiteringar. Detta våld gör att deras känslor av misstro bottnar djupt och i verkliga upplevelser. Men det mest iögonfallande är polisens *symboliska våld*. Det når dem via blickar, ord och respektlöst bemötande. De känner sig utpekade, nedvärderade och misstänkliggjorda för var de bor och för hur de ser ut och går klädda. De upplever att polisen behandlar dem alla som kriminella och ett ord som ett några gånger återkommer är att polisen ser dem som ”djur”. Tillfällen då polisen använt pejorativa uttryck, som att kalla deras område för ”råthåla”, fäster sig och underbygger ungdomarnas aversion gentemot polisen. Erfarenheter av att de kör upp bilen framför dem för att hålla uppsikt över dem när de umgås ute i grupp upplevs som kränkande. Det kan tolkas som att de förföljs och inte lämnas ifred av det symboliska våldet ens i sitt eget bostadsområde, som ju annars är en slags frizon. Polisens närvaro blir till en slags maktpraktik i det sociala rummet. Denna utveckling måste ses i ljuset av en ökande polisiär närvaro i utsatta områden (Wacquant, 2008). Det faktum att polisen ofta inte säger någonting, utan stirrar på dem på håll, laddar relationen med föreställningar och fantasier. Polisen upplevs också skämma ut dem inför andra invånare och föräldrar, vilket kan tolkas som att de medverkar till att söndra den sammanhållning som finns. Polisens bemötande ses som en medveten provokation. De känner sig hjälplösa inför polisens symboliska våld, eftersom de riskerar att straffas om de gör motstånd mot det. Ungdomarna upplever att polisen helt enkelt vill att de ska tända till för att sedan kunna sätta dit dem. Även när poliser är trevliga känner ungdomarna denna misstänksamhet. Deras leenden ses som falska, bakom masken föraktar

poliserna dem och skulle inte dra sig för att använda våld. Ungdomarna kan då ibland provocera fram situationer där polisen visar sitt rätta ansikte. Det kan tolkas som att de gör motstånd mot polisens symboliska våld genom att ”ge igen” och relationen blir till en slags symbolisk krigföring. Relationen kan då komma att präglas av en ömsesidig stereotypisering, vilket även framkommit i tidigare forskning (se bl a Hallin et al, 2010). Detta är något som ett par av ungdomarna diskuterar. Resultatet blir att polisen behandlar ungdomarna nedvärderande och som kriminella, medan ungdomarna i sin tur ser polisen som ”svin”. De spända relationerna ger också grogrund till ryktesspridning, där historierna är många om hur polisen utnyttjat sina maktbefogenheter gentemot ungdomarna. Oavsett graden av sanningshalt i dessa rykten befäster och bekräftar det ungdomarnas misstro.

Ungdomarna och arbete

Ungdomarnas berättelser tecknar en dystert bild vad gäller möjligheten till arbete. Idag har bl. a Gutu, Salem och Ali genom stadsdelen fått tillfälliga arbeten på den nyöppnade ungdomsgården, men tiden före tycks ha varit svår. Salem berättar att han gick arbetslös i två år, och när han väl fick anställning var det inte för någonting han sökte på egen hand. Han fortfar och berättar att det faktum att han kommer från Stensby ofta är ett hinder vid anställningsintervjuer. Istället för att förhöra sig om hans personlighet och meriter blir fokus för intervjun Stensby.

Det är samma sak när det gäller jobb. Där är svårast asså. Det händer ju att när man sökt jobb, man märker ju att dom frågar mycket om stället, vad har det med jobbet att göra? Frågan om jobb det går till Stensby. När du sitter där, var kommer du ifrån? Stensby. Vad tycker du om Stensby? Det är den där frågan, man märker att dom har nåt emot Stensby. Du är ju där för att söka jobb, men när dom börjar ställa så mycket frågor om själva stället så förstår man... Salem

Även Malik och Gutu känner sig uppgivna inför möjligheten att få arbete via arbetsförmedlingen eller intervjuer. Malik berättar att han i över ett år gick på anställningsintervju efter anställningsintervju, men utan framgång. Idag har han genom kontakter lyckats få ett, men vägen dit var lång och arbetsam.

Att gå på en intervju så där det är hopplöst... Man går bara dit /.../ Nu har vi jobb, men det är genom kontakter. Det är jobbigt asså, men innan dess var man arbetslös. Till slut måste det lossna, det är jävligt tufft att va arbetslös /.../ Sökte, fick inga svar. Var här, luffade runt. Shit man orkade inte söka. Jag sökte kanske över hundra jobb /.../ Vad som helst, allt som va ledigt. Ingenting. Malik

Gutu berättar att han vänt arbetsförmedlingen ryggen. Det som var droppen var när t o m handläggaren där sa att det inte fanns några utsikter, eftersom han saknade goda betyg och arbetslivserfarenhet. Enligt handläggaren gick enda sättet att ordna arbete genom kontakter.

Dom ba vi kommer inte garantera dig jobb. Du har ingen erfarenhet, du har inte bra betyg, om jag ska va ärlig så är det bättre om du söker via ditt kontaktnät. Så sa dom. Man gav upp ännu mer, om han till och med säger det, han som jobbar där. Det var då man sket också i arbetsförmedlingen /.../ Om du inte har en bra meritlista och har jobbat på bra ställen. Såna

*som oss som har aldrig fått jobb, när vi kom dit vi hade inte jobbat, varför ska dom ta just dig? Plus att det var också, dom skyllde mycket på finanskrisen på arbetsförmedlingen. Det var det dom skyllde på. **Guti***

Enligt Guti känner ungdomarna i Stensby redan i tidig ålder uppgivenhet och han menar att det finns få äldre som kan tipsa och vägleda dem. Malik uttrycker det som att det känns som att det är uppförsbacke att komma från Stensby. Challe och Ali vänder sig mot detta och menar att det ofta sitter i huvudet. De menar att ungdomarna om viljan verkligen fanns där skulle kunna bli vad de vill, men Challe pekar samtidigt på att stadsdelen skulle kunna göra mycket för ungdomarna. Han menar att de knappast anstränger sig för att nå dem som tappat initiativet och tron.

*Mer personlig kontakt. Inte bara ni kan söka pengar där och där, det är bara göra det. Men vadå, vissa vet inte ens hur man skriver ett CV /.../ Det är det jag sa, man kan göra en massa saker, men som jag sa, ungdomarna vet inte det. Det är mycket som dom inte vet, som dom kan göra, fast som dom inte vet. Då måste man börja förklara och berätta. **Challe***

När arbete inte ses som en framkomlig väg kan kriminalitet bli ett alternativ. Challe beskriver att många i Stensby saknar arbete och Salem, Ali och Guti menar att bristen på pengar lockar ungdomar till kriminalitet.

*Allt hänger ju på att det är svårt att få jobb. Och vi alla behöver pengar. Det är inte som när man var yngre, vi spelade fotboll, skola... **Salem***

Guti menar att den utsatta situationen gör att många lever för dagen och då blir svarta pengar ett alternativ. Han menar att statusen egentligen är oviktig, orsaken är pengar. Att under lång tid sakna pengar skapar, enligt Malik, desperation.

*Så när det inte finns jobb då kan kriminalitet... Man tänker att om man har pengar så mår man bra. Då finns det en utväg, eller bakdörr /.../ Så det är lätt att dra sig till det, kriminalitet... Man vill ha pengar, gå ut och festa, köpa kläder, man är i den åldern, man vill ha fina jeans, tröjor. Så när det inte finns jobb då kan kriminalitet... /.../ Man blir desperat, man vill ha pengar. Så om man inte får jobb, även om man försöker och det inte går, man blir desperat. Och hemma kanske morsan klagar, gör nånting, fixa jobb. Och då har man försökt, men inte lyckats, och då är det enkelt att fixa en annan väg att tjäna pengar på. Du tvekar inte, du gör det bara. **Malik***

Ali framhäver betydelsen av att se att andra, äldre lyckas, vilket inger honom framtidshopp och tro.

*När vi var yngre som dom där små så fanns det dom som var i vår ålder. Dom var skadade, dom var inte normala. Men sen när man märkte att dom växte ifrån och blev normala igen, skaffade familj, jobb och allting. Då tänker man, kan inte jag bli en sån? **Ali***

Analys

Ungdomarnas berättelser visar på en desillusion inför möjligheten att finna arbete. Svårigheten att få arbete handlar till viss del om *territoriell stigmatisering*, där bl. a Salem och Malik menar att deras bostadsområde lägger hinder i vägen (jmf Wacquant, 1996a). Salems beskrivning av detta uttrycker att hans egen person blir sekundär, och att han ses i ljuset av den demoniserade diskurs som råder om området. Det är ett tydligt tecken på hur *symboliskt våld* möter dem och påverkar deras möjligheter till arbete. Men ungdomarnas utsagor handlar framförallt om det *systemiska våldet*. Den urholkade arbetsrätten gör att de har att förlita sig på kontakter, och eftersom de bor i ett resurssvagt område med hög arbetslöshet minskar chanserna. Zizek (2009) menar att vi inte ser oss som ansvariga för det systemiska våldet, vilket bl. a handläggarens uttalande åskådliggör. Konjunktursvängningar ses helt enkelt som självständiga krafter, omöjliga att rå på. Flera av dem har idag fått arbete och några av dem på den nyöppnade ungdomsgården, men Salem understryker att det inte var ett arbete han sökte själv. Detta kan tolkas som att han förvisso är lättad över anställningen, men fortfarande inte upplever att han på egen hand kan få ett arbete. Stadsdelens goda vilja till trots kan anställningen ses som ett uttryck för den "klientisering" som präglar svenska myndigheter, där unga män från förorten tillskrivs vissa roller och funktioner (Kamali, 1999). Såväl det symboliska som det systemiska våldet skapar uppgivenhet. Ibland kan uppgivenheten lamslå ungdomarna, vilket bl. a Challe och Ali menar, och göra att de ger upp på förhand och för lätt. Trots det visar analysen hur det systemiska och symboliska våldet reser såväl konkreta som mentala murar för vad som är möjligt (jmf Ålund, 1997). Hallin et al (2010) har tidigare visat att ungdomar i utsatta stadsdelar kan se kriminalitet som en utväg. I Maliks, Alis, Gutis och Challes ögon är kriminalitet den lösning som återstår när inga andra vägar att tjäna pengar på finns att skaffa. Här måste kriminalitet, som i Bourgois (2001) tappning är ett slags vardagsvåld, förstås som en slags överlevnadsstrategi och en reaktion på systemiskt och symboliskt våld. Även om individen naturligtvis inte är determinerad till kriminalitet, kan det bli en utväg när andra vägar inte är framkomliga. Här framhållet bl. a Ali att förebilder är viktiga, äldre som lyckats skaffa arbete och familj. Detta pekar mot betydelsen av att minska systemiskt och symboliskt våld, eftersom goda exempel i närområdet kan ha spridningseffekt.

Ungdomarna och upplopp

Inget arbete, inga pengar, ingen ungdomsgård

Enligt alla ungdomar föregicks upploppet av en period med tilltagande sysslöshet och frustration. Konturerna framträder av en tid där många av dem och deras vänner saknade arbete, pengar och sysselsättning. Dessutom var den ungdomsgård där de tidigare tillbringade sin lediga tid sedan ca 1 år nedlagd. För ungdomar över 15 år fanns ingenstans att träffas.

*Man stod bara i tunnelbanan, hade inget att göra, ingenstans att ta vägen, man ville bli hörd. Man kände sig som hundar. Bara stå i centrum, ingen har pengar, ingen har nånting. Man hade inget att göra. **Slim***

Bland andra Guti, Ali och Slim berättar att de kände sig förpassade ut på gatan och att de inte fick gehör för sin utsatta situation. Ali tar upp att vintern varit rå och kall och att de hade att välja mellan att vara hemma eller frysa och "det var jävligt kallt". Han beskriver att de drev

omkring, hängde i centrum eller i tunnelbanan. Ungdomarnas berättelser ger vid handen att det var många av deras vänner som befann sig i likartade sociala situationer.

*Man kan inte fråga sina föräldrar om pengar, man är arton. Det var då det började bli lite... Alla ungdomar, alla var på samma ruta du vet. Ruta noll. **Ali***

Den sammantagna avsaknaden av arbete, pengar och ungdomsgård anges också av Guti, Malik och Yasin som en bidragande orsak till den frustration som bredde ut sig och som de kände sig tvungna att göra någonting åt. I denna utsatta situation fanns det heller ingen personal eller andra med vilka de, enligt Guti, kunde ventilera sina känslor.

*Vi kunde inte gå och snacka med personal och säga att så här ligger det till, vi behöver hjälp. Så det var direkt ner på gatan igen. Vi hade ingenstans att gå. Det var då allt började. Man började bli mer och mer... Man måste ha pengar, arton år och man har inte en krona i fickan, det funkar inte. **Guti***

Just att ha någonstans att umgås och ”hänga” framkommer som viktigt för alla ungdomar. De beskriver att de sällan umgås hemma hos varandra, utan de använder sig främst av de offentliga miljöerna. Guti menar att det delvis beror på att de bor hemma och många har flera syskon och Slim berättar att det kan vara högljutt och att han vill komma bort. Malik menar att det kan se någon fotbollsmatch hemma hos varandra, men att många saknar betalkanalerna. Men även andra anledningar till att ungdomarna umgås mycket ute tonar fram, t ex sociala problem inom familjerna.

*Men för många kanske det är en frihet att komma bort från hemmet. Det beror på. Hur man har det hemma och så /.../ Det kan va tufft, våld, alkoholism och sånt, inte just bland oss, men man känner ju till /.../ Många syskon som sitter och skriker. **Challe***

Sysslösheten skapade tristess och Malik menar att avsaknaden av ungdomsgård och aktiviteter gjorde honom trött på livet och att upploppet bl. a var ett utslag av det. Också Yasin ger uttryck för att det fanns ett mått av spänning i det.

*Förut vi hängde i centrum, krogen. Man blev trött på livet. Sen började man hitta på dumma grejer som upploppet. Man kommer alltid på såna här dumma grejer när man inte har något att göra. Vi gör nåt kul, förstår du, det enda som finns... Men nu det finns det här stället, man kan chill, spela kort. **Malik***

Guti och Ali ger uttryck för att de nu när deras sociala situationer ser annorlunda ut knappast skulle delta. Det står helt enkelt för mycket på spel och de finner inte längre samma anledning.

*Ja. Men nu när man tänker efter, nu när vi har gården och allting, om det skulle hända nåt igen, så skulle jag skita i det och bara gå bort därifrån. Man vill inte sumpa sin chans nu när man kommit in i systemet. **Ali***

”Jag tror att våra ord är ingenting”

Ungdomarna bär på upplevelser av att de inte kan förändra sin egen situation och att deras ord, vad de känner och tycker, står sig slätt. Challe menar att upploppet var deras sätt att uttrycka sig, eftersom ingen lyssnar på dem.

Jag tror att våra ord är ingenting. Abbe

Man kunde inte va någonstans. Ungdomarna kände sig... att ingen lyssnade på dom. Ingen lyssnade på dom heller. Det var deras sätt att uttrycka sig. Challe

Guti berättar att ungdomarna tidigare hade försökt göra sina röster hörda på andra sätt, bl. a genom att direkt tala med politiker i stadsdelen, men upplevelsen av dessa träffar var att politikerna egentligen bara fiskade efter deras röster.

Asså vi ville... Vår röst måste bli hörd på något annat sätt. Man måste göra nånting. Vi hade gått på några såna här, politiker brukar ha träffar. Det kom ingenvart. Guti

Ali menar att deras löften var tomt prat, ”dom bara snackade, dom snackade skit. Dom sa ja, ja, ja hela tiden.”. Guti berättar att de kände sig utnyttjade och att politikerna egentligen inte var genuint intresserade av deras situation. Challe beskriver att det först var när det blev upplopp som företrädare för stadsdelen lät höra på sig och inledde en dialog med ungdomarna.

En ungdomsgård var ju en av dom saker som dom lovade. Men det tog hundra år. Det var också under upploppen, efter upploppen, som dom började reagera. När dom började reagera dom sa ja okej vi ska fixa ungdomsgård. Challe

Även om ungdomarna naturligtvis är glada över att de till sist fått en ungdomsgård, är det en bitter eftersmak att det fordrades ett upplopp. Det är något som såväl Ali, Guti, Yasin och Slim framhåller. Det förstärker deras känslor av att ingen egentligen lyssnar på dem så till vida att de inte med stenar visar att de existerar.

Det är typ som en unge som vill ha en cykel och skriker till sina föräldrar, jag vill ha cykel, jag vill ha cykel, och gråter. Och föräldrarna ger honom en glass. Ta glassen, sluta gråt, var glad för stunden. Dom ger oss ungdomsgården bara för att det händer grejer. Slim

Slim, Ali och Guti upplever att de är förfördelade i relation till andra områden. De känner att deras område inte prioriteras, att de lämnas i sticket på ett sätt som inte skulle accepteras i ett annat område. Det handlar bl. a om möjligheter till aktiviteter, men också att de upplever att samhället inte försöker åtgärda den utbildningsbrist och arbetslöshet som råder. Bl. a Challe, Slim och Abbe menar att samhället ser cyniskt på ungdomarna. Att stadsdelen inte vill ordna några aktiviteter för dem, eftersom de tror att för få skulle dyka upp.

Dom vill inte chansa, förstår du. Det känns som man satsar mer andra områden. Alla aktiviteter händer där, diskussioner, möten och sånt, vi är ett stenkast ifrån men här händer inget. Och många har inte råd med busskort, man kan inte ta sig dit. Challe

Polisen skjuter skarpt

Den utlösande faktorn till upploppet var enligt ungdomarna en händelse när polisen gjorde sig skyldig till ett övergrepp. En polis avlossade ett skott i luften, mitt bland yngre barn och föräldrar. Det som föregick skottet var att en polis kände sig hotad, vilket ingen av ungdomarna tror på. Ryktet om skottet spred sig blixtnabbt, via sms och telefonsamtal, och yngre tonåringar hämtade äldre ungdomar.

Typ som nu när man sitter här ute, spelar boll och folk sitter där och allting. Tänk när det är barn då, det är ännu mer folk här, föräldrar här som ser. Barn och deras småsyskon. Och så polisen avlossar ett skott så där. Så startade det. Fast det där stod det ingenting om i tidningen. Salem

Slim berättar att det var som ”en vulkan av känslor som till sist fick utbrott” och Guti uttrycker det som att ”hatet, det var som en bomb”. Att polisen avlossade ett skott i luften där det fanns barn och föräldrar närvarande orsakade en storm av känslor. Polisens agerande upplevdes som alltigenom oacceptabelt.

Alla blev arga. Alla kände samma reaktion. Vad fan håller dom på med. Det är inte så att det har varit bättre, det är inte bra relation med dom, sen att dom avlossar ett skott, det gör det värre. Dom ska inte hålla på och göra såna där grejer. Så allt började. Vi samlades allihopa. Malik

Challe menar att en del som deltog i upploppet gjorde det av ilska mot polisen. Men Ali och Guti diskuterar att ilskan mot polisen delvis kan ha handlat om frustration över den sociala situation de befann sig i. Det fanns varken personal på fritidsgård eller andra som de kunde vända sig till. De enda som fanns i närheten var polisen.

Alla började kriga. Vi träffades, alla var på samma ruta, vi var djävligt många /.../ Man tog ut sin ilska på polisen /.../ Det fanns inga andra, inga fritids, ingenting. Guti

Några av ungdomarna beskriver hur relationerna inom Stensby präglas av respekt och hänsynstagande. Malik uppger att han aldrig skulle få för sig att göra något dumt framför föräldrar eller barn. Därför upplevs polisens skott enligt Challe som extra kränkande.

Man har mycket respekt för dom äldre. Det är nästan det viktigaste. Eller om det finns småbarn i närheten, man tänker... Varför ska polisen skjuta i luften framför föräldrar och småbarn när vi som bor här inte ens gör nåt dumt framför dom? Challe

Analys

Upploppen kan med utgångspunkt i ungdomarnas utsagor bl. a tolkas som ett medium genom vilket de gav uttryck för sin utsatta situation och påvisade sin existens (jmf Zizek, 2009). Man kan tolka det som att det under längre en tid nöts ner av ett *systemiskt våld*, vilket visar sig i den arbetslöshet och pengabrist som rådde, men också i det faktum att ungdomsgården var nedlagd. Med Wacquants ord är det ett tecken på en *avcivilisering*, där sociala åtaganden alltmer överger utsatta områden (SOU, 2006;73). Flera av dem var nyss myndiga och deras

första erfarenheter av vuxenlivet blev utanförskap och en maktlöshet inför att ändra sin situation. Detta skapade förutom materiell frustration och sysslolöshet en vrede över att vara försummad. Denna försummelse uppfattas av ungdomarna som ett *symboliskt våld*. I ungdomarnas ögon kunde samhället strunta i att bereda dem arbete eller ungdomsgård och låta dem driva omkring i kylan, eftersom de enligt ungdomarna såg dem som ”hundar”. Umgänge utomhus gör också att det uppstår fler möten ansikte-mot-ansikte med polisen, och således fler potentiella konfliktsituationer. Deras eget område ses som bortglömt och bortprioriterat i relation till andra stadsdelar och förorter och det tolkas av ungdomarna som att samhället ser ner på dem. Oavsett i vilken grad det symboliska våld som de upplever sig träffade av är verkligt eller inbillat skapar det verkliga känslor hos ungdomarna (jmf Ericsson et al, 2002). Det är påfallande att de känner det som att upplopp var det enda sättet att få samhället att reagera och uppmärksamma dem. Tidigare hade de på traditionella, demokratiska vägar försökt få tillbaka ungdomsgården, men känslan de förmedlar är att ingen lyssnar på dem och att deras ord är betydelselösa. I efterhand, efter upploppet, bekräftas denna upplevelse. Först då ingrep samhället på allvar och gick dem till mötes. De ger uttryck för att om de inte gjort upplopp kanske ingenting hade hänt, vilket visar att upplopp i deras ögon närmast kan betraktas som rimligt. Det *subjektiva våldet*, d v s upploppet, kan inte förstås utan att ha med det systemiska våldet i analysen. Detta blir särskilt tydligt i det att Guti och Ali hävdar att de idag, när de befinner sig i ett ”innanförskap”, med ungdomsgård och arbete, skulle vända och gå därifrån om en liknande situation skulle uppstå. Detta kan tolkas som att de vid tiden för upploppet inte hade någonting att förlora. De befann sig, som Ali uttrycker det, på ”ruta noll”. Därtill var det många som befann sig i liknande sociala situationer och de bildade således ett kollektiv att räkna med. Men den avgörande anledningen till att de skred till verket var polisens agerande. Mitt bland det osynliga systemiska och symboliska våldet drabbades de av ett *subjektivt våld* som gick att ta på - skottlossningen. Det kan tolkas som att de fick rättfärdig anledning att leva ut sin frustration. En frustration som riktar sig mot polisen och negativa erfarenheter av dem som lagts på hög, men också en frustration över sina sociala situationer. Det gjorde dem lättantändliga för ytterligare kränkningar. Men skottlossningen kan också tolkas som ett symboliskt våld. Det faktum att polisen skjuter skarpt i en folkmassa kan ses som att de tycker sig ha rätt att behandla invånarna hur som helst. Ungdomarna kände helt enkelt ett behov av att försvara sitt område och de barn som skrämts av skottet och visa att de inte tål vilken behandling som helst.

Ungdomarna och hiphop

”Dom säger det som andra inte vågar”

Hiphopgruppen Kartellen utövar en stark dragningskraft på ungdomarna. På frågan vilken musik de lyssnar på svarar de alla omedelbart och entydigt Kartellen. Ali säger att de är oerhört populära bland ungdomar i Stensby. Salem berättar att de gestaltar hur vardagen ter sig för dem utan arbete eller utbildning. Ett ord som återkommer ett par gånger är att Kartellen säger ”sanningen” om deras tillvaro.

Dom rappar om oss i förorten, dom representerar oss. Dom beskriver hur du har det, alla har det nästan samma sak. Om man tänker på dom som inte har jobb, utbildning och så, som bara hänger, förstår du. Dom representerar förorten och vi gillar det... Salem

Denna känsla förstärks, enligt Guti, av att en av gruppmedlemmarna är uppvuxen och alltjämt bor i området. Ali menar t ex att Kartellen skildrar att omvärlden ser ner på dem och att det krävs ett upplopp för att få en ungdomsgård. Challe säger att Kartellen förutom de sköna beatsen är en få grupper som på allvar beskriver verkligheten ur Stensbys perspektiv.

Det är dom första nästan som gör det. På riktigt asså. Vissa andra kanske har, lite halvt, förortsrap hit dit, men dom här det är verkligen, det är deras grej. Challe

För Slim säger Kartellen det som ingen annan vågar. Musik är enligt honom ett ypperligt sätt att nå ut och förklara för omvärlden hur ungdomar i Stensby upplever verkligheten.

Dom sjunger om verkligheten. Vad som händer och inte händer. Om dom ser till exempel ett barn bli slaget av polisen, så sjunger dom om det. Allt dom ser sjunger dom om /.../ Dom säger det som andra inte vågar säga. Dom hörs ju över hela Sverige så... Dom kan säga i en låt nåt om staten. Men om man går till tidningen och blir intervjuad och snackar skit om staten, det är inte samma sak. Men med musik du kan säga vad du vill /.../ Det är ett sätt att nå ut. Slim

Det framkommer tydligt att ungdomarna i sitt musikkonsumerande är aktiva och medvetna och väljer musik med substans i. Guti menar att de lyssnar på Kartellen för att de känner igen sig.

Vissa låtar, kanske inte alla, men vissa har en mening. Det låter kanske inte bra, men det är verkligen, för vissa. Att vissa känner igen sig. Det är därför vi lyssnar. Guti

För flera av dem är meningsaspekten central. Malik och Salem t ex har övergett amerikansk hiphop, eftersom de tycker att den blivit för ytlig och förflockad.

Det är skitlåtar. Texterna /.../ Asså förut dom var som poeter fast rappare. Men nu jag kan gå och sjunga om att jag tycker om att dricka cola och det blir hitlåtar/.../ Alla rappar om pengar, tjejer. Salem

Däremot verkar det som att ungdomarna kulturellt sneglar alltmer mot Frankrike. Under mina fältstudier observerade jag en fascination för fransk förortskultur, som kunde yttra sig i användningen av franska ord, men också för fransk film, förortskultur och musik. Salem menar att låtarna är grova och osminkade, vilket de gillar. Främst verkar det handla om en identifikation med miljöerna, vilket bl. a Ali och Malik menar.

Fransk hiphop, man kollar videon, så här förort, man ser husen, sånt där gillar vi. Malik

Analys

Hiphop, vilket framförallt representeras av gangsterrapgruppen Kartellen, används av ungdomarna för att bearbeta deras sociala situationer. De menar att gruppen förmår sätta ord på deras erfarenheter och rappar ur deras perspektiv, för deras sak. Kartellen liknas vid språkrör som tar bladet från munnen och skildrar det som ingen annan vågar, nämligen den verklighet som ungdomarna möter. Detta kan tolkas som att de upplever att det finns få andra

medier där de finner en verklighetsbeskrivning med utgångspunkt i deras vardag. Musiken utgör alltså en berättelse om deras liv som inte annars syns i offentligheten. Särskilt viktigt verkar det vara att de är "autentiska", d v s beskriver verkligheten utan kommersiella påtryckningar (Söderman, 2007). Kartellen kan sägas fungera som ett slags *symboliskt motstånd* mot de missförhållanden i form av symboliskt och systemiskt våld som de möter. Det kan handla om att belysa när polisen begår övergrepp eller accentuera att det krävs ett upplopp för att få en ungdomsgård. Musiken fyller en känslomässig funktion för ungdomarna, d v s den erbjuder dem ett symboliskt universum där deras erfarenheter gestaltas och där de kan göra upp med de svårigheter de möter (jmf Öhlund, 1998). Men musiken är inte bara vänd mot det egna jaget eller gruppen, utan används av ungdomarna till att göra samhället uppmärksam på deras situationer. Kartellen förmedlar hur det är ställt med dem, när de inte själva upplever att de når ut. Här blir hiphopens karaktär av mot-kultur framträdande. Tidigare forskning har visat att ungdomar i förorten ofta identifierar sig med amerikansk hiphop när de vill förstå sin egen situation (Sernhede, 2002). Det har inte jag lika starkt funnit. Däremot har jag iakttagit en pyrande identifikation med fransk förortskultur och hiphop. Miljöerna liknar svenska miljonprogramsområden, om än i en mer sliten upplaga. Det är ett tydligt exempel på hur ungdomarna när de försöker förstå sin plats i samhället hämtar inspiration från globala ungdomskulturer. Trots språkbarriärer känner de igen sig i den beskrivning franska förortsungdomar gör av verkligheten. Det gör det också uppenbart att de känslor och erfarenheter dessa ungdomar bär på inte är något unikt svenskt, utan del i en internationell trend av territoriell stigmatisering, segregation, rasism, fattigdom och utanförskap.

Slutdiskussion

Syftet med denna studie har varit att med kvalitativa intervjuer undersöka hur ungdomar som deltagit i upplopp beskriver sina livsvillkor, bakgrunden till upplopp samt hur de använder hiphop som symboliskt motstånd. Detta har sedan tolkats och analyserats utifrån Zizeks tankar om subjektivt, symboliskt och systemiskt våld, samt med hjälp av subkulturell teoribildning. I följande kapitel kommer jag först att presentera mina viktigaste slutsatser. Därefter diskuterar jag de begränsningar som mitt metod- och teorival kan ha inneburit. Till sist ger jag förslag till framtida forskning.

Slutsatser

En första slutsats är att vi för att förstå upplopp måste se bortom det subjektiva våldet. Det har visat sig att ungdomarnas vardag genomsyras av andra nivåer av våld, det symboliska och det systemiska. Det symboliska våldet i ungdomarnas vardag utgörs kanske främst av polisens kränkningar, men deras bemötande är egentligen bara ett symptom. Det har återfunnits varstans i ungdomarnas berättelser och t o m satt sig så djupt att det tycks ha påverkat deras självbilder. När de uppstår som mindervärdiga i polisens, medias, arbetsgivares eller politikerns ögon är det ett våld som på ett radikalt sätt färgar av sig på deras upplevelser, förväntningar och möjligheter i samhället. Det utanförskap de upplever och ser i sin direkta omgivning avspeglas också som ett symboliskt våld. Det ger dem konkreta känslöstrukturer, även om resultaten visar att det till stor del kompenseras av de goda relationer och trygghetsfaktorer som finns inom området. Det behövs också strategier för att möta det systemiska våldet. När välfärdsinstitutioner drar sig tillbaka blir de som är kvar ordningsmakten, och dessa får ta emot ungdomarnas frustration, ilska och besvikelse över det utanförskap de befinner sig i. Särskilt för ungdomarna i min studie, som av olika skäl umgås mycket i det offentliga, intar ungdomsgårdar en central plats. Det skänker en känsla av ”innanförskap”, emotionell trygghet och förmedlar att deras liv och fritid betyder någonting. Men att öppna en ungdomsgård är egentligen bara en åtgärd på ytan, de löser inte de grundläggande systemiska ojämlikheterna. En gissning är dessutom att en ungdomsgård i längden snarast kan upprätthålla ett systemiskt våld, där alla ungdomar i samhället inte ges samma grundläggande möjligheter till t ex arbete. Vad som krävs är genomgripande krafttag mot arbetslöshet, diskriminering och fattigdom, som skiktat och slår ut ungdomarna och skapar en materiell frustration.

En andra slutsats är att ungdomarnas upplevelser av att sakna röst är påfallande. Resultaten visar på att de bär på känslor av att vara maktlösa, oönskade, bortglömda, bortprioriterade och ur stånd att kunna göra sina röster hörda. Genom berättelserna går en linje som säger att enda sättet att få omgivningen att reagera på deras utsatta situationer var att ta till stenar. Visst går det att spåra individuella motiv, som ilska gentemot polisen eller spänningssökande, men resultaten har visat att upplopp i sista hand är ett uttryck för denna frustration över att inte vara hörd eller sedd. När de har testat alla kanaler och ingenting har att förlora framstår upplopp som ett i deras ögon rimligt handlingsalternativ, vilket det också visar sig vara. Detta är allvarligt och borde mana till eftertanke. Det blottlägger en demokratisk brist och understryker vilka konsekvenser systemiskt och symboliskt våld kan ha för de ungdomar som drabbas. En lärdom är att man måste lyssna på och erkänna att ungdomarnas känslor av frustration och utanförskap är befogade, rimliga och verkliga.

En sista slutsats, för att återknyta till ungdomarnas röster, av mina resultat är att samhället har mycket att vinna på att vända sig till den musik de lyssnar på. Det har framkommit att ungdomarna väljer sin musik med omsorg, efter kriterier som mening, innehåll, autenticitet och inte minst igenkänning. De beskriver alla hur rapgruppen Kartellen förmår beskriva och sätta ord på deras verklighet, en verklighetsbeskrivning som de menar inte står att finna någon annanstans i offentligheten. Därför är den synnerligen viktig att slå vakt om, uppmuntra och ta till sig. Och det gör man inte genom att tysta ner och censurera den musik som skapas i förorterna ("Stoppa censuren" 2011). Gör man det stryper man ett av få medier som skildrar, belyser och förmedlar ungdomarnas livssituationer. Det är att kväsa deras röster och verklighet än mer och kan inte bidra med annat än mer frustration och marginalisering. Censur kan också ses som ett led i tendensen att kriminalisera fattigdom och utanförskap och en tro att subkultur handlar om värderingar att "rätta till" (jmf Dikec, 2006). Det är viktigt att inte gripas av moralisk panik och låta blicken grumlas av att vissa av Kartellens låtar romantiserar kriminalitet. Visst besjunger de våld och kriminalitet, men det är också något som i viss utsträckning är integrerat i ungdomarnas omgivning. Istället för att förfasas bör samhället rikta blicken mot de konkreta erfarenheter och livsvillkor som ligger till grund för att ungdomar identifierar sig med dem. Vad den beskriver är till stora delar just de känslor, uppfattningar och erfarenheter som ungdomarna i min studie visar upp och som de menar att de inte får gehör för.

Resultat i förhållande till tidigare forskning

I grova drag överensstämmer mina resultat med såväl internationell som svensk forskning. Jag har fått syn på en infekterad relation till polisen, territoriell stigmatisering, sysslöshet, arbetslöshet och upplevelser av att omvärlden ser cyniskt på dem (se bl. a Hallin et al, 2010; Muchielli, 2009). Det har också blivit tydligt att ungdomarnas bostadsområde, trots att de känner sig förfördelade, innebär en stor trygghet för dem och de framhåller särskilt de positiva relationerna mellan invånarna (se bl. a Sernhede, 2002). Liksom för Zizek (2009) kan upploppet tolkas som ett sätt att synliggöra en utsatt situation och påvisa sin existens. Men delar av mina resultat är något mer politiserade – det handlade bl. a om att få tillbaka en nedlagd ungdomsgård. Det kan naturligtvis diskuteras om det är en efterhandskonstruktion, om det medvetet fanns i ungdomarnas tankar när de väl skred till verket. Men de uttrycker det så samstämmigt och eftertryckligt att det är svårt att betvivla. Avslutningsvis har jag sett hur hiphop dels används i ungdomarnas identitetsarbete och dels för att nå ut till omvärlden (Sernhede, 2002; Sernhede & Söderman, 2011).

Metod- och teoridiskussion

Gruppintervjuerna lämnade mindre utrymme åt individuella biografier och känslor (Billinger, 2005). De hade med fördel kunnat kompletteras med enskilda djupintervjuer, för att nyansera och fördjupa svaren. Risken är att jag inte alltid fick fatt i individuella skillnader, även om min upplevelse är att diskussionerna präglades av öppenhet och utrymme för meningsskiljaktigheter. Studien hade naturligtvis varit betjänt av ytterligare fältstudier för att verkligen sätta sig in i hur vardagen upplevs och tar sig.

Den teori man använder sig av har avgörande betydelse för vilka upptäckter vi gör i den sociala världen (Aspers, 2007). Med teorin följer att vissa aspekter av tillvaron blir framträdande, medan andra får en mer perifer roll. Mitt teorival var emellanåt "blint" för delar

av ungdomarnas vardag, som t ex fritid och hemförhållande. I efterhand kan jag se att analysen blivit skarpare om jag kompletterat den med t ex en stämplingsteori. Detta för att utveckla det sätt på vilket det systemiska och symboliska våldet påverkar ungdomarnas självbild. Trots allt handlar en hel del av deras svar om upplevelser av utanförskap, kränkningar och avvikelse. En maktteori à la Foucault hade kunnat vara användbar, för att analysera det symboliska våldets övervakande, kontrollerande och normaliserande funktioner som möter dem av bl. a polisen. Hur ungdomarna använder subkultur i sitt identitetsarbete kunde ha utforskas än mer djuplodande. Min analys av symboliskt motstånd rörde sig ofta på en manifest nivå, medan mer omedvetna delar som t ex stil, språk osv. inte synliggjordes.

Förslag till vidare forskning

Det har varit med fascination som jag har följt ungdomarnas umgängesmönster, vilket ofta sker i större kamratgrupper. Istället för att misstänkliggöra denna form av samvaro bör man ta tillvara på de potentialer den kan inrymma. Där finns en grogrund till kollektiv medvetenhet, eftersom det sista den ger tecken på är alienation. Vilken betydelse har detta umgänge för identiteten och vilka frigörande möjligheter rymmer den?

Referenser

- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2008) *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur
- Aspers, P. (2007) *Etnografiska metoder*. Malmö: Liber
- Billinger, K. (2005) Fokusgrupper – en datainsamlingsmetod. I Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Bourgois, P. (2001) *The power of violence in war and peace: Post Cold-War lessons from El Salvador*. Postprints, UC San Francisco
- Bunar, N. (2000). *Black belt, Red belt. Invandratäta områden*. Umeå: PjMI
- Bäckman, M. (2009) *Miljonsvennar*. Stockholm: Makadam
- Castel, R. (2006) *La discrimination negative. Le deficit de citoyenneté des jeunes de Banlieu*. *Annales*, 61(4): 777-808.
- Cohen, S. (2002) Symbols of trouble (1980). I Gelder, K. & Thornton, S. (ed.) *The subcultures readers*. London: Routledge
- Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Dikec, M. (2006) *Guest editorial*. I *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol. 24, 159-163
- Dikec, M. (2004) *Voices into noises. Ideological Determination of Unarticulated Justice Movements*. I *Space and Polity*, Vol. 8, No. 2, 191–208
- Dikec, M. (2007) *Badlands of the republic: Space, politics, and urban policy*. Oxford: Blackwell publishing
- Ericsson, U., Molina, I & Ristilammi, P-M (2002) *Miljonprogram och media. Föreställningar om människor och förorter*. Riksantikvarieämbetet/Integrationsverket
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Fornäs, J., Lindberg, U. & Sernhede, O. (1994). Normlös, offer, narcissistisk? Ungdomsbilder. I Fornäs, J. Lindberg, U. & Sernhede, O. (red.) *Ungdomskultur: Identitet/motstånd*. Stockholm: Symposium
- Gelder, K. & Thornton, S. (red.) (2002) *The subcultures readers*. London: Routledge

- Grinnel, R.M. & Unrau, Y.A. (2008) *Social work research and evaluation. Foundations on Evidence-Based Practice*. Oxford: Oxford university press
- Hallin, P-O., Jashari, A., Listerborn, C. & Popoola, M. (2010) *Det är inte stenarna som gör ont. Röster från Herrgården, Rosengård – om konflikter och erkännande*. Malmö: MAPIUS 5
- Hammarén, N. (2008) *Förorten i huvudet; unga män om kön och sexualitet i det nya Sverige*. Stockholm: Atlas
- Kamali, M. (1999) *Varken familjen eller samhället. En studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället*. Stockholm: Carlssons
- Koff, H. & Duprez, D. (2009) *The 2005 riots in France. The international impact of domestic violence*. Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 35, No. 5, May 2009, pp. 713-730
- Kvale & Brinkman. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Laachir, K. (2007) *France's "ethnic" minorities and the question of exclusion*. Mediterranean Politics, Vol. 12, No. 1, 99–105, March 2007
- Larsson, S. (2005) Kvalitativ metod – en introduktion. I Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (Red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Molina, I (2006) Identitet, norm och motstånd bland ungdomar i förorten. I Mulinari, D. & Rätzl, N. (red.) *Bortom etnicitet. Festskrift till Aleksandra Ålund*. Boréa: Umeå
- Muchielli, L. (2009) *Autumn 2005: A Review of the Most Important Riot in the History of French Contemporary Society*. Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 35, No. 5, May 2009, pp. 731 751
- Ristilammi, P-M. (1994) *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet*. Stockholm: Symposium
- Sernhede, O. (2002) *AlieNation is my Nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i Det Nya Sverige*. Stockholm: Ordfront
- Sernhede, O. & Söderman, J. (2011) *Planet hiphop. Om hiphop som folkbildning och social mobilisering*. Malmö: Liber
- Söderman, J. (2007) *Rap(p) i käften. Hiphopmusikers konstnärliga och pedagogiska strategier*. Malmö: Malmö academy of musik
- Wacquant, L. (1996a). *The Rise of Advanced Marginality. Notes on its Nature and implications*, in: "Act sociologica – journal of scandinavian sociological association", Volume 39, No 2

Wacquant, L. (2008) *Urban outcasts. A comparative sociology of advanced marginality*. Cambridge: Polity

Wacquant, L. (1999) *Urban marginality in the coming millennium*. Urban studies, Vol. 36, No. 10, 1639-1647

Wibeck, V. (2000) *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Zizek, S. (2009) *Violence*. London: Profile books

Ålund, A. (1997) *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur

Ålund, A. (2008) Sociala problem i kulturell förklädnad. I Meuwisse, A. & Swärd, H. (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur

Ödman, P-J. (2007) *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. Norstedts akademiska förlag

Öhlund, T. (2011) Ungdomskulturellt socialt kapital i marginaliserade områden. I Rønning, R. & Starrin, B. (red.) *Socialt kapital: i ett välfärdsperspektiv*. Malmö: Liber.

Öhlund, T. (1998) *I subkulturerna hittar ungdomarna sin identitet*. Pedagogiska magasinet. 2/98 s. 27-31

Offentligt tryck

SOU: 2006:73 *Den segregeringande integrationen. Om social sammanhållning och dess hinder*.

Ungdomsstyrelsens skrifter (2008:9) Fokus 08. En analys av ungas utanförskap.

Elektroniska källor

Stoppa censuren av svensk hiphop. (2011, 5 maj). *Aftonbladet*
<http://www.aftonbladet.se/debatt/article12979993.ab>

Bilaga – Intervjuguide

Inledning

- Presentation av mig
- Presentation av ämne
- Etiska riktlinjer
- Har ni några frågor?

Inledande frågor

- Hur gamla är ni?
- Arbetar ni eller studerar ni?

-

Stensby

- Vad är bra med Stensby? Vad är mindre bra?

Polisen

- Hur ser er relation till polisen ut?

Fritid/musik/ungdomsgård

- Vad brukar ni göra på fritiden?
- Vad har ni för intressen? Musik? Vad betyder den för er?
- Vad betyder ungdomsgården för er?

Arbete

- Vad har ni för erfarenheter av arbete?
- Vad har ni för planer för framtiden?

Upplopp

- Kan ni beskriva bakgrunden till upploppet?